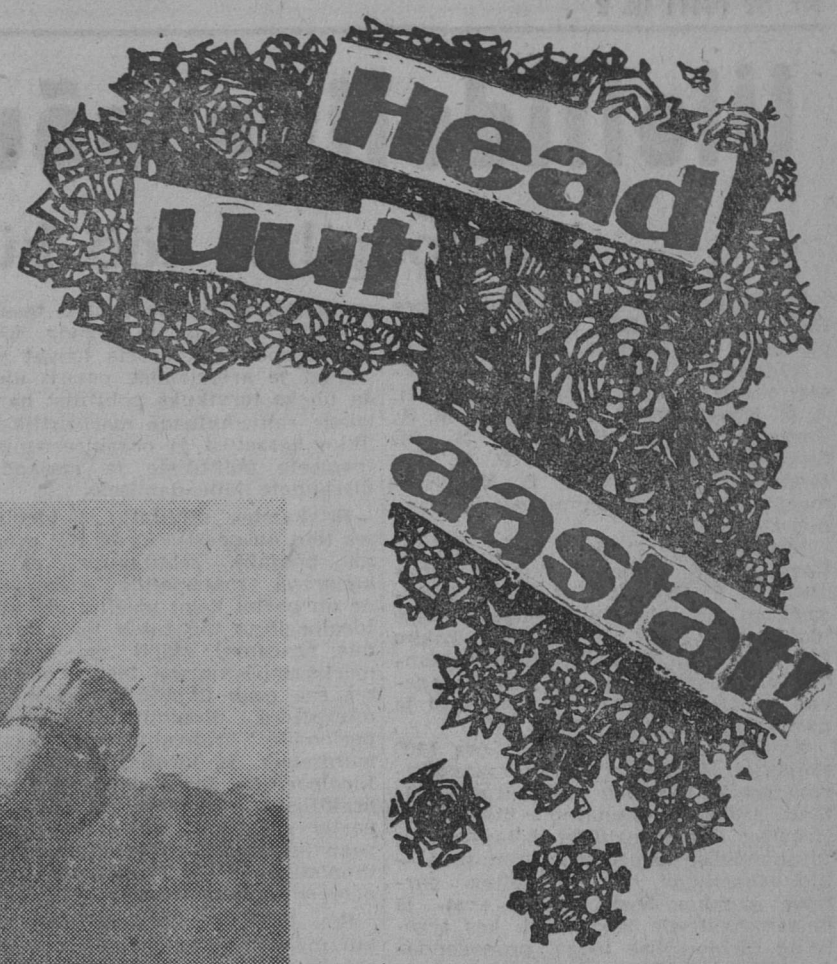
Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

SIRP JA VASAR

EESTI NSV KULTUURIMINISTEERIUMI, EESTI NSV KIRJANIKE LIIDU,
EESTI NSV KUNSTNIKE LIIDU JA EESTI NSV HELILOOJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 52 (941) Reedel, 29. detsembril 1961. a. XX aastakäik. Hind 5 kop.

LEO ILVES

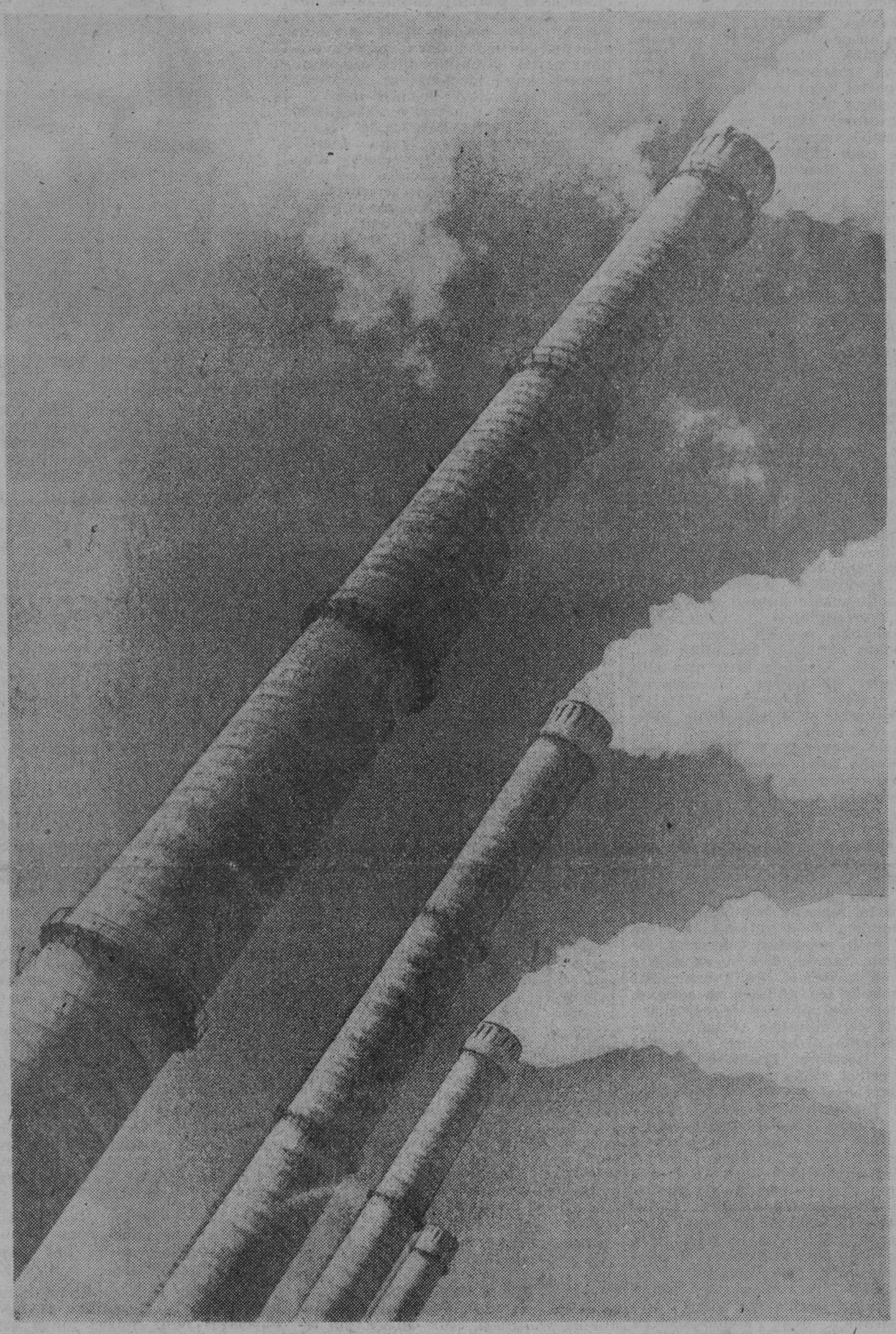
Homne

Oraaklite segasest sosinast,
pühakodade viirukivingust,
kuufaasist ja aktsiatosinast
on inimkond otsinud homset.
Nüüd ta saabuvat hommikut
näeb
vastärganu kombel.

Veel tänagi
seob õhtumaa väsinud ajusid
ajaratta all haavatud eilne.
Käibel on pärtliööplaanid.
Kuid rahvad nüüd selgesti
tajusid:
on sirgund tulevik
hulkuvast tondist titaaniks.

Homne päev
pole unedes roiduv nirvaana
ega soovide tuhatüksöö.
Tulevik ajalootelgedel
ootab tegijaid plaanikanvaana,
lõimeid millesse tikib vaid töö.

Kõigil aegadel oled,
inimkond,
otsinud homset,
käinud kasvu kõveraid teid.
Targa nõuandja kombel
sulle nüüd tähised seadis
inimlootusterikkaim partei.

S. Migdali foto

Ooper revolutsioonipäevist

Üleliidulise Teatriühingu nõukogude ooperiansambel esitas moskvalastele V. Muradeli uue ooperi «Oktoober», mis on loodud V. Lugovski libreto alusel. Ooper jutustab Suure Oktoobrirevolutsiooni ettevalmistamisest ja läbiviimisest, kõneleb 1917. aasta kangelaslikest sündmustest, suurest Leninist, inimestest, kes heiskasid võitluslipu. Ooperi tegevustik hargneb revolutsioonilises Petrogradis ning haarab ajavahemikku 1917. aasta 3. (16.) aprillist, V. I. Lenini saabumisest Venemaale, 25. oktoobrini, päevani, millal maailma kohale lõi särama vabadusekoit.

LOOGEM KOMMUNISMIAJASTU KIRJANDUS!

Moskvas toimus NSVL Kirjanike Liidu juhatuse pleenum, kus arutati nõukogude kirjanduse ülesandeid Kommunistliku Partei ajaloolise XXII kongressi otsuste valguses.

Pleenum saatis tervituskirja NLKP Keskkomiteele, milles üksmeelselt kiidetakse heaks XXII kongressi otsused.

«Kongressi otsused ja NLKP programm annavad meile kõik vajaliku selleks, et täita partei poolt seatud ülesanne — luua kommunismiajastu kunst ning viia nõukogude kirjandus esikohale maailmas,» öeldakse kirjas.

Kirjanikud kinnitasid partei Keskkomiteele, et nad pühendavad kogu oma jõu ja innu kommunistliku ühiskonna inimese kasvatamisele.

Pleenum valis NSVL Kirjanike Liidu juhatuse sekretariaadi järgmises koosseisus: K. Fedin — juhatuse esimene sekretär, I. Abašidze (Gruusia), T. Abdumomunov (Kirgiisia), N. Bažan (Ukraina), P. Brovka (Valgevenemaa), K. Voronkov, A. Gontšar (Ukraina), N. Gribatšov, M. Gusseinov (Aserbaidžaan), B. Kerbabajev (Turkmeenia), V. Koževnikov, A. Korneitšuk (Ukraina), L. Leonov, V. Luks (Läti), A. Lupan (Moldaavia), G. Markov, E. Meželaitis (Leedu), G. Musrepov (Kasahstan), L. Novitšenko (Ukraina), A. Salõnski, L. Sobolev, J. Smuul (Eesti), A. Surkov, A. Tvardovski, N. Tihhonov, E. Toptšjan (Armeenia), M. Tursun-zade (Tadžikistan) ja K. Jašen (Nugmanov) (Usbekistan).

SALUUT!

Juba on «lahti löödud» kolm korstnat — Balti Soojuselektrijaamas kõevad nüüd kümme katelt, mis annavad auru viiele koormat vedavale agregaadile.

Praegu monteeritakse kuuendat agregaati, mis pannakse tööle jaanuaris. Siis hakkab suitsema ka esialgu külmalt seisev neljas korsten. See on ehitajate, monteerijate ja energeetikute suure kollektiivi saluut uuele aastale, seitseaastaku kolmandale. Konkreetne kogupauk neljast torust korraga.

Tuleviku poole — marss!

VALEERIA VILLANDI

Aastatel on ainult üks täiesti ühine joon: nad kõik lähevad mööda. Saabuva aasta künnisel seistes vaatame tagasi möödunule, teeme kokkuvõtteid, visandame uusi suundi. Ennekõike just viimast. Meile meie elulaadile, meie hoiakule elu suhtes pole iseloomulik mitte niivõrd saavutatu ihalemine, olgu need saavutused siis nii suured kui tahes, kui uute võitude projekteerimine. Meie oleme tuleviku mägiharjade vallutajad.

Ometi oleme kaugel sellest, et mingist väärast tagasihoidlikkusest maha vaikida see, milles me tõepoolest oleme edu saavutanud. Kui ajalukku oli kuldsete tähtedega kirjutatud esimese töörahva riigi sünniaasta 1917, rääkisime sellest tõsiasjast ja räägime alati. Ehitasime üles rasketööstuse ja oleme sellele uhked; tõime põllumajanduse välja laosest ning kindlustasime sotsialismi. Ja kui meile suvise pühapäeva varahommikul reeturlikult kallale tungiti, siis võpatasime valust, tõmbusime ootamatu löögi all tagasi, kogusime ennast ning tulime neli aastat kestnud heitlusest välja võitjana, karastusime ning muutusime tugevamaks kui enne. Meie maa linnades ei kõnele enam miski sõjast. Me elame paremini kui enne, elame jõukamalt ja ilusamini. Kas me ei peaks olema uhked võidetud lippudele, mida meie võitlejad kaasa tõid ja heitsid lugemata arvul Punase väljaku sillutisele! Kas me ei peaks olema uhked oma elule, mille me ju ise oleme ehitanud!

Kapitalistlikus maailmas on neid, kes kelgivad neoonreklaami meetrikõrguste tähtedega, maailma kõige elastsemate sokihoidjatega, suhteliselt odavate rõivastega, mõningate sõjajärgsete sotsiaalsete reformidega ja järelmaksuga ostetud elulaadiga. Rasketööstus on neil olemas juba mitu sugupõlve, nende põllumajandust pole keegi laostanud, kergetööstuse suhteliselt kiire arengu tingib juba kapitalistlik tootmissüsteem. Meie saavutusi ei pea nad mikski. Ja sõja võitmise eest nad meid enam ei kiida. Nende meelest oleks olnud parem, kui me oleksime Hitleriga vastamisi teineteist verest tühjaks lasknud ning prevaleeriva positsiooni jätnud sellele leerile, kes enda ja meie vahele külma ja kalki barjääri ehitades end vabaks maailmaks tituleerib.

Meie ei kelgi. Me loetleme, me räägime arvude keeli ning kõrvutame tsaariaegseid näitajaid revolutsioonijärgsetega, sõjaeelsetega, sõjajärgsetega ning tänapäevastega. Arvud on jonnakad, neil puudub erinevat mõistmist lubav kõlavärv. Nende keeles ei saa must olla valge ega vastupidi. Ja arvud kõnelevad meie kasuks. Elu tegelikkus kõneleb meie kasuks. Meil pole vaja kelkida, sest meie saavutused on vägevamad ilutulestikust ja bulvarireklaamist. Keegi pole enne meid püüdnudki teha maailma ajaloo kõige suuremat ja murrangulisemat revolutsiooni. Meie tegime selle. Meie ehitasime oma riigi praktiliselt tühjale maale. Meie nõidusime omaenese kätega sellest maast välja nii võimsad agregaadid elektrijaamadele kui ka unikaalsed tööpingid rasketööstusele, me panime ta vilja kandma ja ajasime karjad ta karjamaadele; me panime oma inimesed riidesse, algul kehvemini, nüüd aga järjest paremini. Ja me lõime teaduse ning kultuuri sellised kõrgused, mida enne kuskil ei tuntud.

Aastavahetus on nagu trepikäänak enne kõrgemale sammumist. Seisatad heitkeks ja vaatad tagasi. Mitte möödunu ihalemiseks, sest rantjee mentaliteet on meile võõras. Oleme kui uudisasunikud, kes kogu aeg vaatavad, kust ja milliselt alalt saaks uudismaad raadata. Kahte karukämblasse haaratud söödikirvega alustasime, nüüd aga läheme kõigil aladel edasi seitsmepenikoormasaabastega, mida inimesele on andnud teaduse ja kultuuri areng.

Kahekümnenda sajandi teine pool tähistab kosmoselendude ajastu algust. Nõukogude inimesed on need, kelle nimed on esimestena kosmonautide kirjas. Lõppev aasta kindlustas Gagarini ja Titovi nimele vähemalt Kolumbuse kuulsuse. Lõppev 1961. aasta andis Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXII kongressil selged sihid ja juhendid kommunistliku ühiskonna rajamiseks, uue inimese palge kujundamiseks.

Kas on kellelgi maailmas panna võrdseid nimesid Gagarini ja Titovi kõrvale? Kas on kunagi kavandatud suurejoonelisemat reaalset programmi, kui XXII kongressil vastuvõetud kommunismi ehitamise programm? Kas on ühegi süsteemiga lühikese aja jooksul liitunud nii palju riike, nii palju inimesi — kui meie leeriga, sotsialismi leeriga? Aafrika rahvaste vabadusliikumise edu käesoleval aastal on järjekordne tõend meie teeside õigsusest.

Millest see kõik kõneleb? Ikka sellest, et progressiivsed ideed leiavad kogu maailmas tee laiadesse rahvahulkadesse.

XXII kongressil võtsid sõna paljud kirjanikud. Kirjanduse ja üldse kultuuri küsimustest oli juttu ka kongressi ettekandes. Ja kõigis neis rõhutati vajadust muuta kirjandus tõeliseks avangardiks, suunajaks, kõige uue kajastajaks inimeses ja tema ümbruses. Me seisame ju uue etapi künnisel. Pole kaugel aeg, kus me juba elame kommunismis. Meie tööstus kõigi selle harudega, põllumajandus ja teadus, kindlasti aga ka meie kosmoselennud valmistavad selleks teed. Igaüks muidugi omal kombel. Aga kas on meile selge, millisel viisil teevad seda nn. kaunid kunstid, nende seas ennekõike aga kirjandus kui rahvahulkade kõige otsesem kasvataja?

Paistab, et ei ole veel täiesti selge, niisama nagu kellelegi meist pole veel selge, kuidas hakkab ta elama homme, kommunismi ajal. Selge on ainult see, et uusi tuuli on vaja, uusi suundi on vaja, on vaja uut laadi ja võib-olla isegi uut kangelast. Teadagi, ei saa kirjanik uut kangelast konstrueerida. Välja teda ei mõtle, kuid seda polegi tahetud. Meilt tahetakse hoopis seda, et märkaksime tema avaldusi, tema näojooni seal, kus nad juba täna esinevad. Ja nad esinevad esiotsa alles arglikult ja õrnalt, nagu kõik, mis on uus. Nad ei esine veel alati järjekindlalt, vaid tekivad ja kaovad ning tekivad jälle ja jälle uuesti, seni kui võidavad endale lõpliku eluõiguse. Meie ei tohi neid maha magada. Insener, kes tahab ühtehitust näha hästi tehtuna, näeb selle jaoks ette parimad materjalid, jälgib nende kohaletoimetamist ja paikapanekut. Meie, kirjanikud, oleme inimhingede insenerid. Siis on ka meie kohus koguda elust parim, talletada see kõik oma mälus, läbi tunda ja töötada ning projekteerida oma isikliku kunstilise prisma läbi nii, et see leiaks tee lugeja, kommunismiehitaja ja tulevase kommunistliku ühiskonna liikme südamesse. Meie ülesanne on omalt poolt kaasa aidata, et iga üksik inimene oleks saanud küllaldase ja vajaliku ettevalmistuse, et kunstisõna oleks teda vorminud uude etappi astumiseks niisama, nagu omal ajal julgustas ja innustas loendamatuid revolutsionääre Pavel Vlassov Maksim Gorki «Emas».

Kui vaatame tagasi mööduva aasta kirjandusele, siis me selliseid teoseid, selliseid kujusid veel ei näe. Tosi jah, ühe ja teise teose tegelaskujudes on uue inimese sugemeid, kuid nii nagu seda uut ehedal kujul veel eluski ei esine, nii puudub ta ka kirjanduses. Muidugi on meil praegu kergem tuleviku teid aimata, kui omal ajal Tšernõševskil «Mida teha?» kirjutades. Kuid võib-olla vaatavad ka meie tänaseid katsetusi tulevased sugupõlved kunagi heatahtliku ja tunnustava muigega; näe, ka nemad tegelesid nende küsimustega ja on jämedates joontes peaaegu õigesti ette aimanud!

Murrangulised ajad on alati virgutanud mõtet ja sünnitanud uusi talente. Kus midagi tehakse, seal mõeldakse palju. Kus palju mõeldakse, seal tahetakse ka teistele midagi öelda ja

(Järg 7. lk.)

Üleliiduline nõupidamine

ideoloogilise töö küsimustes

25. detsembril algas Kremli Suure Palee istungite saalis üleliiduline nõupidamine ideoloogilise töö küsimustes.

Südamlikult tervitasid nõupidamisest osavõtjad seltsimehi F. R. Kozlovi, A. N. Kossõginit, A. I. Mikojani, M. A. Suslovit, N. S. Hruštšovi, N. M. Švernikut, V. V. Grišinit, P. N. Demitševi, L. F. Iljitšovi, B. N. Ponomarjovi ja A. N. Šelepinit nende ilmumisel presiidiumi.

Nõupidamist avades ütles NLKP Keskkomitee esimene sekretär seltsimees **N. S. Hruštšov**, et partei Keskkomitee on üleliidulise nõupidamise ideoloogilise töö küsimustes kokku kutsunud selleks, et arutada ülesandeid ideoloogilise töö alal, mis tulenevad NLKP XXII kongressi otsustest ja partei uuest programmist.

Nõupidamise tööst võtavad osa 1300 esindajat kohalikest parteiorganisatsioonidest ja ligi 1400 keskasutuste töötajat. «Siin on esindatud,» ütles N. S. Hruštšov, «ideoloogiliste töötajate paljutuhandelise armee kõik väesalgad — liiduvabariikide kommunistlike parteide keskkomiteede, partei krai- ja oblastikomiteede sekretärid, kes tegelevad ideoloogilise tööga, propaganda- ja agitatsiooniosakondade, teaduse ja kultuuri osakondade juhatajad, lektoritegruppide juhatajad, kohalike ja keskajalehtede, ajakirjade ja kirjastuste toimetajad, teadlased, kirjandus- ja kunstitegelased, raadio- ja televisioonitöötajad, kõrgemate ja keskkoolide, kultuurihariduslike asutuste töötajad, propagandistid ja agitaatorid.

Nii ulatuslik nõupidamine ideoloogilistes küsimustes on kokku kutsutud esmakordselt.» «NLKP Keskkomitee peab seda nõupidamist väga tähtsaks,» rõhutas N. S. Hruštšov, «ja soovib talle edu.»

Sõna ettekandeks «NLKP XXII kongress ja ülesanded ideoloogilise töö alal» anti NLKP Keskkomitee sekretärile sm. **L. F. Iljitšovile.**

Oma ettekande algul märkis sm. Iljitšov, et maailma poliitiline õhkkond, kogu tänapäeva poliitiline ja ideoloogiline võitlus on küllastatud Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXII kongressi ideedest. Need ideed on kõikvõimsad, sest nad on õiged, sest nad väljendavad sadade miljonite tööinimeste mõtteid ja tundeid ning kroonivad vääriliselt revolutsioonilise võitluse pikka teed «Kommunistliku partei manifestist» NLKP uue programmini, mida õigusega nimetatakse käesoleva ajastu kommunistlikuks manifestiks.

Sm. Iljitšov rõhutas oma ettekandes, et XXII kongress pani partei kolmanda programmi vastuvõtmisega aluse ühiskondliku progressi uuele etapile — kommunismiprintsiipide vahetu elluviimise eest võitlemise etapile. Nõukogude Liit on nüüd astunud uude arengujärku ning see toob sügavaid muutusi kõigisse meie elu sfääridesse, sealhulgas ka ideoloogilisse töösse. Selle ala töötajatele esitatakse märksa kõrgemaid nõudmisi kui kunagi varem. Töörahva ning esijoones sirguva põlvkonna kommunistliku kasvatamise küsimused peavad olema parteiorganisatsioonide ja kogu nõukogude üldsuse tegevuse keskpunktis.

Suur osa ettekandest oli pühendatud võidule, mille on saavutanud partei leninlik kurss, partei peajoon, mis määrati kindlaks XX kongressil, kus partei mõistis hukka marksismile-leninismile ja meie ühiskonnakorra loomusele võõra Stalini isiku kultuse ning võttis resoluutselt kursi isikukultuse tagajärgede likvideerimisele. Kogu nõukogude rahvas kiitis partei leninliku poliitika üksmeelselt heaks ja toetas seda aktiivselt. XX kongressi poliitilise joone õigsust on elu ise kinnitanud. «See fakt,» ütles sm. Iljitšov, «et partei teostas oma ammuse kavatsuse ning koostas uue programmi, annab tunnistust tema poliitilise kursi elulisusest ja jõust. Ei oleks saanud välja töötada uut, tänapäeva ühiskondlik-teaduslikku mõtte kõrgeimat saavutust väljendavat programmi, kui ei oleks praegusi edusamme majanduse, teaduse ja kultuuri alal, kui ei oleks täiel määral taastatud ja edasi arendatud leninlikku stiili, leninlikku suhtumist uue ühiskonna eest peetava revolutsioonilise võitluse teooriasse ja praktikasse. Pärast seda, kui taastati parteielu leninlikud normid, muutus partei tegevuse kõige iseloomustavamaks jooneks praktika ja teooria tõeline ühtsus, oskus hinnata miljonite inimeste kogemusi.»

«Isikukultusel,» märkis sm. Iljitšov, «olid kahjulikud tagajärjed. Ta etendas partei ja meie maa elus negatiivset osa. Ent isegi isikukultuse õhkkonnas tegutses partei kui loov organism. Isikukultus ei saanud pidurdada Nõukogude ühiskonna progressiivset arengut, muuta sotsialistliku korra loomust, mille otsustavaks liikumapanevaks jõuks on alati olnud, on praegu ja edaspidi paljumiljonilised töörahvahulgad. Isikukultus ei saanud muuta revolutsioonilise maailmavaate olemust, kõikuma lüüa meie partei, suure Lenini poolt loodud ja revolutsioonilises vaimus kasvatatud partei organisatsioonilisi, poliitilisi ja teoreetilisi aluseid.»

Sm. Iljitšov rääkis ideoloogilise ja kasvatustöö leninlike printsiipide taastamise ja arendamise vajadusest. Need printsiibid tähendavad: kõrget kommunistlikku ideelisust, leppimatust vaenuliku ideoloogia suhtes, teooria ja praktika, sõnade ja tegude ühtsust, revolutsioonilise teooria loovat rakendamist ja arendamist, oskust ühendada üheks tervikuks poliitilist haridust, laiade rahvahulkade marksistlik-leninlikku karastust ja organiseerimist aktuaalsete poliitiliste ja majanduslike ülesannete lahendamisele.

Ettekandes rõhutati, et ideoloogilises töös on peamiseks NLKP programmi põhjalik selgitamine, et XXII kongressi materjalide propageerimine on partei kogu ideelise elu aluseks. Ideoloogiline töö tuleb tõsta tasemele, mis praegusel etapil on saavutatud marksismi-leninismi teooria arendamisel, see peab täielikult vastama kommunistliku ülesehitustöö praegusele perioodile, rahvahulkade kasvanud vaimsetele ja ideelistele vajadustele. Ideoloogiline töö tuleb tõsta nende praktiliste plaanide tasemele, mida partei ja rahvas ellu viivad. See töö peab ideoloogiliselt kindlustama kommunistliku ülesehitustöö põhiülesannete eduka teostamise.

Sm. Iljitšov näitas oma ettekandes, kui määratu suur on ideoloogilise töö osa kommunismi ehitamise kolme põhiülesande lahendamisel, mille püstitas XXII kongress. Nendeks ülesanneteks on kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomine, kommunistlike ühiskonnasuhete kujundamine ja uue inimese kasvatamine. «Need kolm ülesannet,» ütles kõneleja, «on vastastikku seotud.»

Peatunud üksikasjaliselt aktiivsete ja sihikindlate kommunismi eest võitlejate kasvatamise küsimusel, rõhutas sm. Iljitšov, et on otstarbekohane keskendada tähelepanu kolmele suunale: esiteks teadusliku, marksistlik-leninliku maailmavaate kujundamisele, teiseks rahvahulkade kasvatamisele kommunistliku moraali vaimus ning kolmandaks võitlusele kodanliku ideoloogia vastu. Kõneleja kriipsutas alla, et nende ülesannete lahendamisel kutsub partei ideoloogilisi töötajaid mitte kaitsele, vaid rünnakule ideoloogilise töö rindel.

Seejärel rääkis L. F. Iljitšov ideoloogilise töö kõigi vormide ja vahendite aktiviseerimise ning täiustamise vajadusest. Partei on välja töötanud masside ideelise mõjutamise, nende kommunistliku kasvatamise harmoonilise süsteemi ning efektiivsed vahendid. Partei ideoloogilise töö aluse moodustab poliitharidustöö rahvahulkades. Alles kaks-kolm aastat tagasi õppis partei teooriat, poliitikat ja ajalugu tundma 5—6 miljonit inimest. Praegu õpib marksismi-leninismi üle 20 miljoni inimese, kellest enam kui pooled on parteitud. Poliitharidustöös on peamiseks see, et tuleb ka edaspidi kindlalt siduda poliitilist õppust eluga, laiendada poliithariduse võrku ja suurendada selle efektiivsust, arendada loovaid, iseseisva õppimise vorme, pannes erilist rõhku seminaridele.

Kõneleja peatus Üleliidulise Poliitiliste ja Teadusalaste Teadmiste Levitamise Ühingu ning kultuurhariduslike asutuste tegevusel, massides tehtava agitatsioontöö intensiivistamisel ning tähtsamatel suundadel ajakirjanduse tegevuses. Ta rõhutas, et ajakirjanduse ülesandeks on kogu jõuga, kogu oma talendi ja oskusega ning parteilise kirglikkusega võidelda koos kogu rahvaga kommunistliku ülesehitustöö programmi elluviimiseks.

Ettekandes oli pühendatud suurt tähelepanu kirjanduse ja kunsti järjest kasvavale osale kommunistliku maailmavaate ja moraali kujundamises. Kirjandus ja kunst peavad lahendama kommunistliku kasvatamise ülesannet oma spetsiifiliste vahenditega, kõites inimest kunstiliste kujude tõepärasuse ja iluga ning äratades soovi mitte ainult elada paremini, vaid ka ise olla parem.

«XXII kongress seadis partei ja rahva ette tõeliselt ajaloolised ülesanded,» ütles L. F. Iljitšov lõpuks. «Nende ülesannete lahendamiseks on vaja palju tööd ja energiat, maksimaalset distsipliini, organisatsioonikindlust ja teadlikkust. Meie, ideoloogilise rinde töötajad, peame olema partei nõudmiste tasemel, peame hästi nägema tulevikku ning oskama vastata küsimustele, mida elu pidevalt üles seab, juhtima hästi ja tõsiselt ideelist tööd rahvahulkades, andma oma panuse kommunismi ehitamise suurde üritusse.»

26 detsembril hakkasid nõupidamisest osavõtjad arutama NLKP Keskkomitee sekretäri L. F. Iljitšovi ettekannet.

Nõupidamise kõnetoolist võtsid sõna liiduvabariikide, oblastite ja linnade parteiorganisatsioonide juhid, loominguliste liitude ja kultuurihariduslike asutuste esindajad, propagandistid, ajakirjanikud ja literaadid. Nende sõnavõtte läbis punase joonena arusaamine, kui määratu suur tähtsus on ideoloogilisel tööl praegu, kui meie maa on astunud uude arenguetappi — võitlusse kommunismi printsiipide vahetu elluviimise eest.

Ulatuslikult tehtavast parteilisest propagandast pealinna töötajate hulgas rääkis partei Moskva linnakomitee sekretär **N. G. Jegorõtšev.** Rohkem kui 1 700 000 moskvalast õpib praegu NLKP XXII kongressi materjale tundma partei haridusvõrgus. Kohtumised kongressi delegaatidega, teoreetilised konverentsid, küsimuste ja vastuste õhtud, teadlaste loengud ettevõtetes, puhkepäevaloengud — need ja teised propagandavormid taotlevad ühist eesmärki — tutvustada kongressi dokumente igale inimesele.

NLKP programmi ja N. S. Hruštšovi ettekannete ning kõigi kongressi materjalide põhjalik selgitamine, töötajate mobiliseerimine kommunistliku ülesehitustöö grandioossete plaanide elluviimisele moodustavad praegu pealinna partei- ja ühiskondlike organisatsioonide kogu ideoloogilise tegevuse ja organiseerimistöö peamise sisu.

«Arvamuste vahetamine käesoleval nõupidamisel aitab kahtlemata veelgi efektiivsemaks muuta kogu ideelis-poliitilise töö rahvahulkades,» ütles Ukraina KP Keskkomitee sekretär **A. D. Skaba.** Ta teatas, et parteihariduse võrgus õpib XXII kongressi materjale tundma ligi 4,5 miljonit ukrainlast. Üksnes viimasel kuul on vabariigi elanikkonnale kongressi materjalide selgitamiseks peetud üle 350 000 loengu. NLKP ajaloolise XXII kongressi ideed on muutunud materiaalseks jõuks võitluses kommunismi nimel.

Nagu märkis oma kõnes Valgevenemaa KP Keskkomitee sekretär **V. F. Šauro**, paneb Valgevenemaa KP organisatsioon erilist rõhku ideoloogilise töö täiustamisele selle töö tihedamale sidumisele eluga. Partei Keskkomitee, oblasti-, linna- ja rajoonikomiteed on hakanud rohkem tähelepanu pöörama mitmesuguste majandusharude töötajate, partei- ja nõukogude aparaadi töötajate majandusalasele ning tehnilisele õppusele. Ligi 14 000 inimest õpib eesrindlike kogemuste, tööstuse ja põllumajanduse ökonoomika, agrotehnika ja tootmise tehnoloogia kursustel. See annab häid tulemusi.

Usbekistani KP Keskkomitee sekretär **Z. R. Rahimbabajeva** rõhutas, et XXII kongress andis hindamatu panuse marksistlik-leninliku teooria edasiarendamiseks rahvusküsimuses. Programmis, kõigis kongressi dokumentides pööratakse suurt tähelepanu partei ülesannetele rahvahulkade internatsionaalsel kasvatamisel. Usbekistanis elavad ja töötavad praegu ühtse vennaliku perena peaaegu kõigi Nõukogude Liidu rahvuste esindajad. «Rahvaste sõpruses on meie jõud ja tulevaste kommunismivõitude tagatis,» ütles kõneleja. Z. R. Rahimbabajeva avaldas kahetsust, et meie teadlased pole seniajani loonud kapitaalset teost, mis täiel määral näitaks, kui tark on meie partei poliitika rahvussuhete alal, mis on taganud kõigi Nõukogude vabariikide majanduse ja kultuuri enneolematu õitsengu.

Paljud nõupidamisest osavõtjad peatusid partei võitlusel isikukultuse ja selle tagajärgede vastu. Nad märkisid määratu suurt tööd, mille NLKP Keskkomitee ja isiklikult seltsimees N. S. Hruštšov on ära teinud isikukultuse kahjulike tagajärgede likvideerimiseks, parteielu leninlike normide taastamiseks. Sellest kõnelesid ka kirjanik **Galina Serebrjakova.**

«Sügavat lugupidamist äratab iga nõukogude inimese südames mehisus, millega Nikita Sergejevitš koos ustavate leninlastega, partei Keskkomitee liikmetega asus võitlusse isikukultuse apologeetide vastu. See oli karm ja aus võitlus leninlike normide ja printsiipide taastamiseks parteis. Me armastame Nikita Sergejevitš Hruštšovi rahva ennastsalgava teenimise eest, selle eest, et ta võitleb inimeste õnne nimel. Nikita Sergejevitš Hruštšovi autoriteet on erakordselt suur nii meil kui ka välismaal. Selle aluseks on tema piiritu ustavus rahva huvidele.»

NLKP Keskkomitee Marksismi-Leninismi Instituudi direktor **P. N. Pospelov** märkis mitmeköitelise NLKP ajaloo eelseisva ilmumise suurt tähtsust isikukultusest jagusaamiseks partei ajaloo käsitamises. See teos peab näitama meie maa sangarliku tööliskassi, töötava talurahva, kõigi Nõukogude Liidu rahvaste maailmaajaloolise kangelasteo kogu üllust.

Rohkesti räägiti nõupidamisel noorte kasvatamisest. Sellele küsimusele pühendas oma sõnavõtu ÜLKNÜ Keskkomitee sekretär **S. P. Pavlov.** Ta teatas, et ainuüksi komsomolihariduse võrgus õpib NLKP XXII kongressi materjale tundma 9 miljonit noormeest ja neidu.

«Meie maal,» ütles ta, «sirgub noor põlvkond, kes näeb loovas ülesehitustöös oma elu mõtet, kujundab endas tulevikuinimese iseloomujooni, mis on formuleeritud kommunismiehitaja moraalikoodeksis.»

Kõneleja peatus komsomoliorganisatsioonide ülesannetel võitluses partei XXII kongressi ajalooliste otsuste täitmiseks. Ta juhtis tähelepanu noorsoo hulgas tehtava kasvatustöö parandamise vajadusele, suurele osale, mida selles etendavad kirjandus ja kunst. «Noored ootavad literaatidelt ja kinematograafiatöötajatelt ideeliselt kõrgel tasemel olevaid teoseid,» rõhutas sm. Pavlov.

Kirjanik **S. V. Mihhalkov** pöördus koosolijate poole üleskutsega: «Otsigem uusi teid tööks noorte hulgas!» «Meie esmajärguliseks ülesandeks on kasvatada noori Marxi, Engelsi ja Lenini suurte ideede vaimus,» ütles ta.

Moskva õpetaja **J. A. Rukavišnikova** kõneles kooli ja õpetajate suurest osast uue inimese kujundamisel. «Ehitada kommunismi saavad ainult suurte teadmistega ja kõrge kultuuritasemega inimesed, kes on kasvatatud kommunistliku moraali, kommunistliku teadlikkuse ja kommunistliku töössesuhtumise vaimus. Sellepärast ongi NLKP programmis erilist tähelepanu pööratud sirguvale põlvkonnale, kellele saab osaks kommunismi ehitada ja kommunismi ajal elada.» «Meie õpetajad,» ütles J. A. Rukavišnikova, «täidame meile seatud ülesanded. Me ei säästa jõudu ega energiat, et võtta aktiivselt osa partei programmi elluviimisest.»

Sõnavõttudes rõhutati, et viimasel ajal on ideoloogilist tööd tehtud sihikindlamalt. See töö on muutumas järjest võimsamaks teguriks võitluses partei ja rahva majandusliku põhiülesande elluviimise, kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomise eest.

«NLKP XXII kongressi otsused jäävad alati igale nõukogude inimesele kõige helgemate mõtete ja uue loova jõu allikaks,» ütles Eestimaa KP Keskkomitee sekretär **L. N. Lentsman.** Ta konstateeris, et see kongress ja partei programm on loovalt edasi arendanud marksistlik-leninlikku õpetust rahvusküsimuses. «Eesti NSV parteiorganisatsioon on alati käsitanud ja käsitab kasvatustööd rahvaste sõpruse vaimus oma püha kohusena,» rõhutas kõneleja. «Vabariigis praktiseeritakse üha sagedamini rahvaste sõpruse õhtuid, ekskursioone vennalikesse liiduvabariikidesse ning kohtumisi vennasvabariikide kirjandus- ja kunstitegelastega.»

Kõneleja pidas vajalikuks, et kultuuriväärtuste vahetamine liiduvabariikide vahel muutuks üha laiemaks ja plaanipärasemaks.

NSVL Heliloojate Liidu juhatuse sekretär **T. N. Hrennikov** peatus oma sõnavõtus muu hulgas rahva esteetilise kasvatamise probleemil ja tõelise kunstimaitse väljaarendamisel. Selle eesmärgi saavutamiseks tuleb ühendada kõigi kultuurilise ülesehitustöö valdkonnas töötajate jõupingutused. Resoluutsemalt on tarvis võidelda labasuse ja väikekodanliku maitse, igasuguse kunstisurrogaadi vastu.

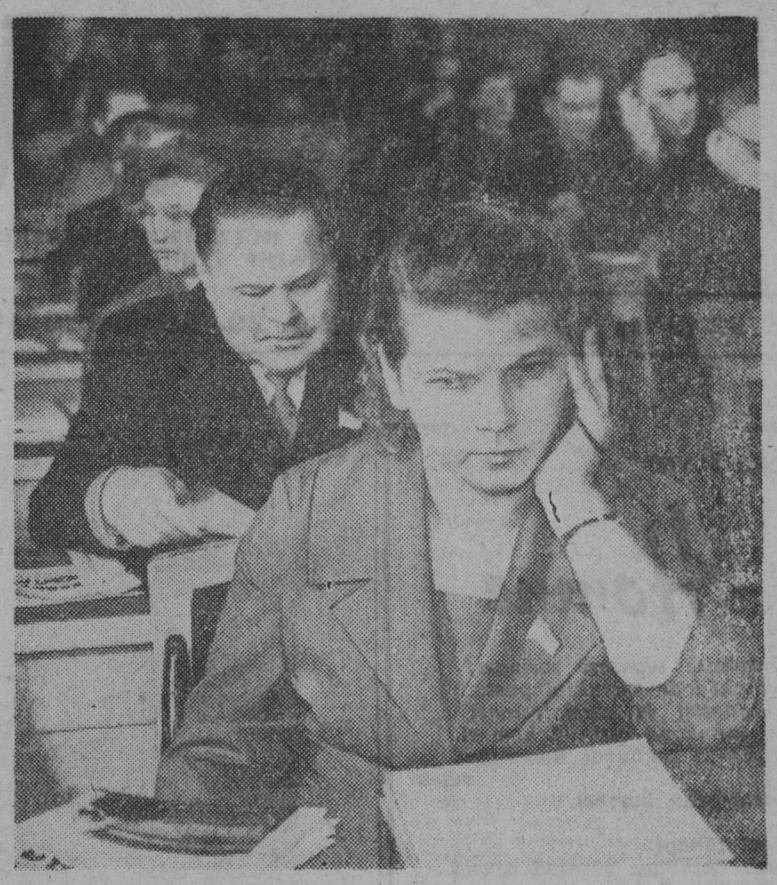
«Kunstil on eriti suur tähtsus laste ja noorte ideelises ja moraalses kasvatamises,» jätkas kõneleja. «Ometi ei vasta esteetiline kasvatus meie üldhariduslikus koolis aja nõuetele.» Sm. Hrennikov tegi ettepaneku asutada igas linnas, oblastis ja krais muusikakultuuri kolle.

NSVL Kirjanike Liidu juhatuse sekretär **A. A. Surkov** kõneles vajadusest hoolikalt töötada noorte kirjanikega. Peatudes parteipropaganda küsimustel, märkis sm. Surkov, et see propaganda on elav, loov töö, ta ei tohi olla kuiv ega formalistlik, tuleb vältida igavaid, monotoonseid kõnesid, mida paberilehelt maha loetakse. «Paberileht,» ütles kõneleja, «ei lase inimestele silma vaadata, takistab elavat suhtlemist nendega.»

Ajalehe «Pravda» peatoimetaja **P. A. Satjukov** märkis, kui suur positiivne tähtsus ideoloogilise töö arendamise seisukohalt on isikukultuse kahjulike tagajärgede likvideerimisel. Kõneleja rõhutas, et partei ja tema Keskkomitee jõupingutustega on nüüd loodud suurepärased tingimused talentide õitselepuhkemiseks, kunsti, kirjanduse ja ajakirjanduse taseme tõusuks.

Ühtlasi näitas sm. Satjukov mitmete yeenvate näidete varal, et mõned loomingulised organisatsioonid ei kasuta neid võimalusi veel küllaldaselt, ilmutavad sageli inertsust, ei suuda kiiresti reageerida, on lühinägelikud.

Nõupidamine jätkus 28. detsembril.

EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU SEITSMENDALT ISTUNGJÄRGULT

Tallinnas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi istungite saalis toimus 25. ja 26. detsembril Eesti NSV Ülemnõukogu viienda koosseisu seitsmes istungjärk. Päevakorras oli Eesti NSV rahvamajanduse arendamise riiklik plaan, Eesti NSV riigieelarve 1962. aastaks ja 1960. aasta riigieelarve täitmine, seltsimehelike kohtute põhimääruse, Eesti NSV kohtute kohtunike ja rahvakaasistujate ärakutsumise korra määrustiku ning Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadluste kinnitamine.

Pildil: vaade istungite saalist. Esiplaanil on rahvasaadik, Kreenholmi Manufaktuuri kommunistliku vahetuse meister T. Zemljanko.

Kultuuriministeeriumi kolleegiumil

möödunud laupäeval analüüsiti kultuuri- ja propagandatööd Pärnu piirkonnas ja Rapla rajoonis. Leiti mõndagi, mida kiita. Nii on Pärnu piirkonnas ateistlik propaganda vabariigis vahest kõige paremini organiseeritud, Pärnu-Jaagupi isetegevuslased hakkavad taotlema isetegevusliku teatri nimetust jne. Kiitmisväärset öeldi sõnavõttudes ka kultuuri- ja propagandatöö kohta Rapla rajoonis. Paraku peeti nii piirkonna kui rajooni ühiseks puuduseks asjaolu, et NLKP XXII kongressi propaganda on jäänud liiga üldiseks. Märgiti, et nagu kogu vabariigis, nii ka vaadeldud paikades on tööeesrindlaste propaganda nõrk. Juhiti tähelepanu paljudele teistelegi nõrkadele kohtadele mõlema piirkonna töös.

Kolleegium arutas läbi ja lahendas ka ametkondlikke ning organisatsioonilisi küsimusi.

Kohtumisi heliloojatega

Detsembrikuus on neid olnud kuus. Kohtla-Järve Keemia- ja Mäetehnikumi õpilastel oli kuu alguses külas Uno Naissoo. Vabariigi kultuurimajade direktoritega on kohtunud Boris Kõrver ja Leo Normet. Leo Normetil on seljataga ka külaskäik Tallinna Riikliku Raamatukogu klubisse.

Kuu keskel käis «Kakumäe kaluri» kolhoosis grupp heliloojaid: Ants Sõber, Ülo Vinter, Aleksei Stepanov ja Vello Lipand. Kontsertosas oli kaastegev Eesti Raadio rahvamuusikaansambel Uno Veenre juhatusel.

Möödunud reedel viidi Juuru kultuurimajas läbi kontsertkohtumine Aado Velmetiga. Helilooja vokaalloomingut esitasid kultuurimaja naiskoor (dirigent E. Rinaldo) ning Tallinna Konservatooriumi üliõpilane Teo Maiste.

Kirjandusring toimetuse juures

Vändra rajooni ajalehe «Sotsialismi Võit» juures töötab juba pikemat aega kirjandusring. Kord kuus antakse välja omaloomingulist lehekülge, arutluskoosolekuil analüüsitakse valminud töid ja antakse näpunäiteid algajaile autorelle.

Hiljuti kuulutas ajalehe toimetus koos kirjandusringiga välja lühijuttude ja luuletuste võistluse, mille tulemustest žürii äsja tegi kokkuvõtte. Rõõmustav oli see et kõigis laekunud töödes (neid oli 26) käsitleti kaasaja aktuaalseid probleeme.

Lühijuttudest sai esimese auhinna Kalju Tuvikese «Kõrgus». Teise ja kolmanda preemia sai Jaan Luht lühijuttude «Ühe perekonna kroonika» ja «Kes siis olete Teie?» eest.

Saabunud luuletustest olid paremad kombinaadi «Järvakandi Tehased» töölise Einvald Nõuliku «Vaikuse pargis» ja melioraator Kalju Tuvikese «Töö lõpp».

V. LILLEMÄE

Lühidalt

* Rakvere 1. Keskkoolis toimus helilooja G. Podelski autorikontsert. Tema loodud laule esitasid naisoktett «Laine», solist Kalju Johanson ja ka autor ise.

*

* Rakvere Rajoonidevahelises Koduloomuuseumis avati kohaliku kunstniku Valve Iva personaalnäitus.

Palun sõna!

MÕTTEVAHETUS

Tänapäev JA KUNST

PAUL KILGAS

On väga tervitatav, et toimetus avas oma veerud mõttevahetuseks kunstiküsimuste üle. Allakirjutanule pakkus selle rubriigi «esimene pääsuke» — K. Irdi pikem kirjutis dramaturgiaküsimustest — huvitavat lugemismaterjali.

Jah, Irdi artiklis on tunda tõsist muret eesti kaasaegse nõukogude teatri pärast, algupärase dramaturgia pärast, mis paraku vägisi tikub maha jääma meie otse kosmilise kiirusega kommunismile suunduvast elust. Tõsi mis tõsi! Liiga vähe ilmub meie kirjanike sulest selliseid näidendeid, mida teatrid kahe käe ja rõõmsa meelega vastu võtaksid. Ja kui vahel siiski juhtub, et kahe või enama teatri repertuaarihuvid ühe ja sama uudisnäidendi sünni puhul konflikti satuvad, siis küll enamasti põhimõttest parem varblane peos, kui kümme katusel!

Jakobson, Rannet, Liives ... kolm n.-ö. kindlat dramaturgi ehk õppinud töölist, pluss neli-viis žanrikaasluse alusel tegutsevat «sellipaberitega» seltsimeest ja — ongi kõik. Kas sellest kaadrist ei ole siiski vähe meie üheksale päris- ja kaheksale rahvateatrile, kellest igaüks tahab aastas lavale tuua vähemalt 2 algupärandit?

K. Irdil on tuline õigus, kui ta kutsub üles kõiki kirjanikke žanrikaasluse alusel dramaturgias «kätt proovima».

See ülesanne ei tohiks kirjanikule, olgu ta siis prosaist või luuletaja, eriliseks probleemiks kujuneda. Näiteid selle kohta leidub eesti kirjanduses ohtralt (Koidula, Tammsaare, Metsanurk, Sütiste, Hint, Raud, Smuul, Parve jt.). Küsimus on ainult pealehakkamises. Ja küllap vist selleks, et seda pealehakkamist igati ergutada, lasebki sm. Ird oma kirjutises lendu kõlava üleskutse, mida võiks kokku võtta järgmiselt: saatke põrgu kogu kirjandusteooria ja kõik seni kehtinud dramaturgiaseadused, ning hakake looma ainult minu (s. t. Irdi) poolt väljatöötatud «kolmainsuse» põhjal!

Äraseletatult tähendab see umbes kolmetunnilist, otseses kõnes kirjutatud lugu (soovitav ilma süžeeta), milles nii rääkijad kui ka need, kellest räägitakse, oleksid inimesed! Niisiis, üsna lihtne ülesanne, kahju ainult, et «vaesed mehed» — Brecht ja Shakespeare mõnikord kolme tunniga toime ei tule! Loodan, et K. Ird huumorimehena väikest nalja pahaks ei pane. Üldiselt aga tasuks

dramaturgia kolmest seadusest

võib-olla veelgi pisut rääkida. On nad tõepoolest muutunud loomingut takistavaiks ahelaiks, selleks halvaks juuretiseks, mis kogu astjatäie tainast hapuks ajada ähvardab?

Selleks otsime kõigepealt «seadused» üles ning vaatame, kus ja kelle poolt need kirja on pandud. Lööme lahti esimesed kättejuhtuvad käsiraamatud, L. Timofejevi «Проблемы теории литературы», B. Söödi kleenukese «Kirjandusteooria lühikursuse» ja üsna tüseda «Marksistlik-leninliku esteetika alused». Avame peatükid «Teater» ja «Dramaatika» ning uurime neid põhjalikult. Kuid oh häda! Kusagil pole juttu mingisugusest «kolmest seadusest». Siiski, siiski ... üks kolmest on käes. Söödi raamatu 128. leheküljel seisab «.. Tähtsaks iseloomulikuks jooneks draamateosele on veel tegevuse ühtsus. Eeskujuliku draamateose tegevuse arenemine toimub hälbimatult ühe keskse eesmärgi suunas ...» «Marksistlik-leninliku esteetika alustes» (Tallinn 1961) lk. 458 loeme: «Tuginedes lavakunsti seadustele dikteerib teater dramaturgiale tegevuse ühtsuse, sisu avamise sihikindluse ja kompaktsuse.»

Niisiis, üks seadustest on käes. Aga kus on siis nõukogude kirjandusteaduses agaralt propageeritud kaks ülejäänud, klassitsismi õitseajal nii harrastatud seadust? Mulle tundub, et seda on tehtud vist küll rohkem näitejuhtide endi poolt vestlustes kui tänapäeva kirjasõnas. Mulle meenub ühe kriitiku jutustus vestlusest ühe väiksema teatri näitejuhiga.

Näitejuht: Soovita mulle mõni algupärand.

Kriitik: Meelsasti. Kirjanik N. lõpetas neil päevil ühe asja.

Näitejuht: Noo?... Draama või komöödia?

Kriitik: Näidend.

Näitejuht (pisut pettunult): Ahah ... Kahju, et pole komöödia. Palju tegelasi on?

Kriitik: Kaheksateist.

Näitejuht: Nii palju! Mitu vaatust?

Kriitik: Neli vaatust ... üheksa pilti.

Näitejuht: Ai-ai-ai! Välis- või sisepildid?

Kriitik: On igasuguseid.

Näitejuht: Kahju, kahju ... Siis pole midagi teha. Saatke talle, ehk annab pilte kohandada. Kõige parem muidugi oleks, kui saaks ühe dekoratsiooni peale viia ... Oleks hea ringreisi tükk.

Tuttav kõnelus mis? Kas mitte sealt ei tulegi otsida kurikuulsa teise kaanoni — kohaühtsuse — juuri? Jah, vahel võib ka väljalastud nool osutuda bumerangiks, mis tabab väljalaskjat ennast või tema kolleege.

Kolmanda — ajaühtsuse kaanoni kohta hakkab «Kirjandusteooria lühikursuses» silma lause: «Maailmakirjanduse suurimad autorid näitekirjanduse alal, nagu W. Shakespeare, Molière jt., on aga rangelt arvestanud draamaloomingu ülesehituse klassikalisi aluseid.» (Lk. 129.)

Niisiis, võime üsna rahulikud olla — «vaene mees» Shakespeare on rehabiliteeritud ega ole vormilt sugugi vähem ideaalne kui meie Vilde! Jätkem siis neile «mõnedele kriitikutele» nende lõbu — draamateoste mõõtmise ja lahtritesse paigutamise, autoreid aga kutsume üles õppima Shakespeare'ilt, Molière'ilt, Ibsenilt, Tšehhoviit, jt. meistritelt.

Muide! Ei tahaks uskuda, et «Tundmatu naise portree» oleks muutunud sisult laiahaardelisemaks, kui kunstiteadlane Luulik oleks pandud jalutama põllule kombainide taustale. Asi seisneb ikkagi kõigepealt autoripoolses probleemiasetuses. Võib arvata, et piltide hajutamise ja tegevuskohtade varieerimisega poleks Rannet oma «Kadunud pojas» saavutanud kaugeltki sellist kontsentreeritust ja probleemitihedust, nagu see tal õnnestus kolmest kaanonist kinni pidades. Taolisi näiteid, kus kolm ühtsust autorile kasuks on tulnud (kui ka vastupidi) leidub maailmadramaturgias ohtralt. Sõltub see ju esmajoones autorist endast, millise vormi ta oma sisule valib. Ja siin jõuamegi minu arvates tähtsaima küsimuse juurde, milleks on

sisu ja vormi ühtsus

Tõepoolest, mis võiks olla skolastilisem, kui vaidlus ühest või teisest vormielemendist sisusse tungimata. Eks ole ju kunstiteose idee, tema sisu selleks teguriks, mis dikteerib autorile ühe või teise vormi kasutamise. Järelikult saame vormi (antud juhul draamateose vormi) sobivuse üle otsustada ainult teose kui terviku seisukohalt.

Et Vilde «Pisuhänd» suurepärane näidend on, selles pole arvatavasti kellelgi kahtlust. Hinnatav on ta aga ennekõike sellepärast, et kirjanikul on siin õnnestunud luua sisu ja vormi täielikku sünteesi. Näha aga «Pisuhännas» ainult mingisugust «kolme ühtsuse» eeskujuliku kasutamise etalooni, oleks enam kui väär.

Kujutleme nüüd hetkeks, et meil oleks kasutada «Optimistliku tragöödia» sisuline toormaterjal, mida me (andku kadunud Višnevski meile andeks!) püüaksime meeleheitlikult «Pisuhänna» kesta toppida! Mis tuleks välja? Tõenäoliselt tragöödia paroodia, kus sisu ei oleks vormielementidega hoopiski tasakaalus.

Liivese «Siinpool horisonti» on kahtlemata vajalik ja hea teos, kuid kas ta poleks olnud veelgi parem, kui autor tema vormi valamisel hoolikam oleks olnud? Teatavasti ei kõnele draamaatika vaatajaga mitte ainult otsese teksti, vaid kõigepealt emotsioonide keeles. Liives aga toob oma näidendisse terve rea paralleelliine ja lahtisi episoode, mille tulemusena ükski neist ei kujune niivõrd haaravaks ega jõuliseks, et see suudaks anda tõelise sügava elamuse. Teatav vastuolu sisu ja vormi vahel torkab silma ka teises vaatuses. Kas tegelased toodi rajelangile tõesti ainult sellepärast, et need seal kaarte mängiksid ja muusikast räägiksid; Lukk, Helmi ja Mürk aga isiklikke vahekordi klaariksid? Need tegevused ei nõua ilmtingimata erinevat lavapilti.

Lühidalt — igasugused vormivõtted (tegevuskoht, -aeg, piltide arv jne.) peavad sisulistest vajadustest orgaaniliselt välja kasvama, olema idee avamise seisukohalt ainuvõimalikud ja ainukordsed, siis on nad põhjendatud ja omal kohal.

Aga mis saab süžeest?

Võib-olla tuleks kirjanikel-dramaturgidel hakata viljelema uudseid, «süžeetuid» näidendeid? Paistab, et vähemalt üks teater Eestis võtab neid kahel käel vastu?

Allakirjutanu arvates pole süžeetuid draamateoseid üldse olemas ega saagi olla. Ka dramatiseeringul, isegi kõige nõrgemal, on oma süžee. Mis siis veel, kui mitte süžee, on selleks vahendiks, mille najal autor tegelase karakterit arendab? Või mille muu, kui mitte süžee kaudu saaks tegelane end laval väljendada? Kõnet pidades? Jah, kuid sel juhul oleks ta vaid kõnemees, deklamaator-resonöör, mitte aga lihast ja verest näidendi tegelane. Süžeed ei saa dramaturgilisest teosest (nagu enamikust eepilistest kirjandusteostestki) välja heita, kuna ta on üheaegselt sisu ja vormi element... Samuti ei saa süžeed samastada põneva intriigi, situatsioonide vaheldumisega.

Saavad ju näidendis tegutsevad tüüpilised karakterid endid väljendada ja tegevusse astuda (kas või mõttelisse, sest ka see on tegevus) teatavates tegutsema sundivates olukordades, muutudes seega ise teose süžeeliseks aluseks. Ja see alus (karakterid) määrabki süžeelise ülesehituse, mis omakorda annab kujutatavaile karaktereile elulise veenvuse ja konkreetsuse.

Kõik süžeelised motiivid draamateoses antakse ju tegevuses. Või on olemas mõni uus ja «parem» moodus nii elu vastuolude kui ka näidendi tegelaste tegude mõtte näitamiseks?

Karakter, olgu ta iseenesest (objektiivses mõttes) kui tahes huvitav, jääb tühjaks kohaks, kui me teda ise laval tegutsema ei pane.

Teatrikunsti iseärasused nõuavad igasuguselt dramaturgialt (ka dramatiseeringuilt) tegevuslikkust, kokkusurutust, karakterite eredat ja üha süvenevat avamist, teravat konflikti, tegelaste keelelise karakteristika rikkust, tegelaskujude elavust, elulist tõepärasust ja nende reageerimist näidendis toimuvaile sündmustele.

Tõsi küll, mõnes draamateoses võivad üksikud siin nimetatud elementidest (sagedamini konflikt, kokkusurutus, keeleline karakteristika jne.) nõrgemini või tugevamini rõhutatud olla, mis määrabki meie suhte (hea, halb), kuid peaaegu kunagi ei satu õige näidend eespool toodud nõudmistega vastuollu. Eks seisne ju dramatiseerija ülesanne nimelt selles, et püüda üksikute lõikude valiku, kohandamise ja ümberpaigutuse abil romaani või jutustust antud punktidele allutada. Mida rohkem see õnnestub, seda rohkem meeldib meile dramatiseering laval.

Miks publik sageli siiski eelistab dramatiseeringuid keskpärastele algupärandeile, pole raske mõista. Draamateose ja tema kangelastega puutume tavaliselt kokku esmakordselt alles etendusel, dramatiseeringu kangelasi aga oleme sageli juba palju varem, tänu suurepärasele romaanile või jutustusele, armastama hakanud. Nüüd läheme teatrisse peamiselt selleks, et neid n.-ö. lihas ja veres näha. Vaevalt küll «Vargamäe» dramatiseeringud säärase eduga läheksid kui Andres-Pearu omamoodi sümboolsete eesti talumehe kujudena koolipõlvest tuttavad poleks!

Siiski ei julgeks soovitada ühelegi katsetajale dramatiseeringuid (ka kõige paremaid) draamateose loomisel eeskujuks võtta.

Lõpuks paar sõna teemal:

Teed komöödiale

Meie sõjajärgse perioodi algupärast draamaloomingut sirvides jääb sõelale üsna tubli kaenlatäis tüsedaid asju, enamasti draamasid ja tõsisemaid näidendeid. Ent kuhu on kadunud tore rahvalik komöödia? Peale Talvesti «Sookollide» ja «Varrude», Liivese «Robert Suure» ning Lahe «Atlandi heeringa» pole sellesse lahtrisse õieti midagi kaalukamat panna. Milles on asi? Ons hea komöödia loomine meie dramaturgidele tõesti üle jõu käiv, või tuleb põhjusi mujalt otsida?

Allakirjutanu arvates ei seisne põhjus niivõrd dramaturgides, kui just mõningal määral levinud alahindavas suhtumises sellesse žanri.

Tõsi. Suure Isamaasõja rasked aastad ei andnud kellelegi põhjust naljatamiseks (välja arvatud poliitiline satiir), ent asi — vähemalt meie vabariigi ulatuses — pole ka viimastel ülesehitustöö aastatel eriti kardinaalselt muutunud. Kas ei tule selle juuri otsida isikukultuse perioodil tekkinud kritiseerimise hirmust ja elu lakeerimise tendentsidest? Tolleaegse mentaliteedi järgi kiputi satiiri alal katsetavat autorit (kui kriitika ulatus majahoidjast kõrgemale) otsekui irisejaks pidama; juhtus aga, et autor julges nalja teha positiivse tegelase kulul, siis samastati seda kohe kogu meie elu naeruvääristamisega!

Ma arvan, et oleks aeg nimetatud kitsarinnalisusest lõplikult üle saada, vastasel korral võib tõesti juhtuda, et kirjanikud enam ei oskagi korralikku komöödiat kirjutada. (Rääkimata estraadikavadest, mille järele on filharmoonias kole põud.) Nagu näitavad mõned viimasel ajal «Tallinnfilmi» tehtud komöödiakatsetused, olemegi juba peaaegu võõrdunud heast, teravmeelsest, südamest tulevast huumorist ja satiirist. Meie naljad on ettevaatlikud, lamedad ja otsekui vägisi välja kistud, või siis rohmakad ja kulunud.

Selline olukord pole kaugeltki loomulik. Kellel siis veel, kui mitte meil — maailma võimsaima ja eesrindlikema riigi vabadel, elurõõmsatel kodanikel — on suurem õigus lõbusaks tujuks ja südamest tulevaks naljaks?

Oma kõnes põllumajandustöötajate nõupidamisel Tselinogradis ütles N. S. Hruštšov muuhulgas: «... meil tuleb toetada ausaid, eesrindlikke tööinimesi ja paljastada loodreid ning söödikuid, kõiki, kes segavad meie edasiliikumist... Satiir, seltsimehed, teeb oma töö.»

NLKP XXII kongressil vastuvõetud programmis kutsub partei kõiki kirjanikke, kunstnikke, helliloojaid, teatri- ja kinotegelasi näitama üles isiklikku loomingulist aktiivsust, varieerima loomingulisi vorme, stiile ja žanri.

Vastakem siis sellele kõigepealt oma mahajäänuima žanri järeleaitamisega. Ilmugu meie lavadele kõrvuti tõsiste probleemnäidenditega salvav teravmeelne satiir, elurõõmus, sädelev ja tõeliselt naljakas komöödia! Tee kommunismile pole kerge, ent kindlasti on ta rõõmuküllane ja optimistlik!

Pisut uue aasta plaanidest

„„Loomingu“ Raamatukogu“

Oma kuuendal ilmumisaastal kavatseb ««Loomingu» Raamatukogu» jätkata aeg-ajalt pikemate teoste avaldamist, nagu seda hakati praktiseerima tänavu. Nagu lugejate arvamusavaldustest on selgunud, osutus selline vaheldamine otstarbekohaseks. Populaarseks on saanud mitmedki pikemad teosed, mis viimasel ajal ilmunud (O. Bergholzi «Päevased tähed», J. Salingeri «Kuristik rukkis» jt).

Esimesena ilmubki kaksiknumber — Viktor Nekrassovi jutustus «Kira Georgijevna». See 1961. a. suvel vene keeles ilmunud teos on äratanud laialdast tähelepanu, seda on tõlgitud teistesse keeltesse ja peaks eestigi lugejaskonnas rohkesti poolehoidu leidma.

Edasi on pikemates teostest tulemas Konstantin Fedini romaan «Sanatoorium Arkturus», mis ilmub väljapaistva vene nõukogude kirjaniku 70. sünnipäevaks veebruari lõpus.

Välismaa romaanidest tulevad aasta jooksul lugemislauale noore inglise kirjaniku J. Braine'i «Tee ülesmäge». Mõni aeg tagasi meie kinodes menukalt näidatud inglise film «Tee kõrgemasse seltskonda» oli vändatud selle romaani motiividel. J. Braine'i romaani peetakse üheks kesksemaks teoseks viimase aja inglise kirjanduses.

Prantslastest on 1962. a. ««Loomingu» Raamatukogu» plaanis avaldada üks Vladimir Pozneri romaan — tõenäoliselt tema äsja ilmunud teos «Eesriide tõstmine», mille kohta André Stil hiljuti «Humanités» kirjutas «Lugege seda teost — te naerate pisarateni.»

Ameerika tänapäeva kirjandusest on valitud Truman Capoti romaan «Tuulekannel».

Aasta jooksul kavatseme ilmutada ka ühe algupärase romaani, nimelt Leo Metsarilt, kellel teos on praegu lõpetamisel. Üldse on 1962. aasta plaanis rohkem originaalteoseid kui tänavu: ««Loomingu» Raamatukogu» jaoks kirjutab praegu Aadu Hint jutustust «Viimne vandiraiuja», Ellen ja Jaan Krossil on teoksil olukirjeldus ühest kalurikolhoosist, mis kõneleb nii ajaloost kui ka tänapäevast ja kuhu on põimitud autorite värsse. Samuti on Voldemar Pansol lõpetamisel tema «Reisiraamat», mille avaldamist on küll juba ammu lubatud, kuid mis tuleval aastal tõepoolest peaks päevavalgust nägema.

Tõlkejutustustest on ilmumas tšehhi kirjaniku Jiri Friedi «Ajahäda», mille üle autori kodumaal on olnud rohkesti poleemikat nii poolt kui vastu; igal juhul näikse selle teose ilmumine olevat Tšehhoslovakkias 1961. aasta kirjanduslikuks sündmuseks. Vene kirjandusest on tulemas eesti lugejaile juba tuntud autori Emmanuil Kazakevitši «Päevavalgel» ja noore kirjaniku V. Voinovitši esikteos «Siin me elame», millest nõukogude ajakirjanduses on rohkesti juttu olnud. Tõlkimisel on praegu rootsi kirjaniku F. Friedelli «Piiga hallis», mis lugejate kätte jõuab tõenäoliselt maikuus.

Novellikirjanikest on plaani võetud noor läti kirjanik R. Ezera, oma fantastiliste teostega üle maailma tuntuks saanud poolakas Stanislaw Lem, paljudesse keeltesse tõlgitud vene novellist J. Kazakov, progressiivne inglise kirjanik John Aldridge, kes oma romaanidega on vene lugejaile juba ammu tuntud, kuid kelle teoseid eesti keeles seni peaaegu polegi avaldatud ameerika humorist Ring Lardner, norralane J. Borgen, austraallane John Morrison, India kirjanik Upendranath Ašk ja veel terve rida teisi, kelle loendamine viiks pikale. Kaks numbrit on toimetus reserveerinud soome kirjandusele, kuid konkreetseid teoseid ei ole seni veel kindlaks määratud.

Ülemaailmsetest juubelitähtpäevadest on kavatsus tähistada hispaania klassiku Lope de Vega 400. sünniaastapäeva ühe tema värssnäidendiga ja kuulsa islandi kirjaniku Halldor Laxnessi 70. sünnipäeva tema novellikoguga.

Luuleteostest on 1962. a. tulemas Ain Kaalepi «Samarkandi vihik», mis sisaldab tõlkeid Kesk-Aasia rahvaste keeltest kui ka autori enda värsse hiljutiselt pikemalt Kesk-Aasia reisilt. Aasta lõpuks valmib August Sangal valimik Sergei Jessenini luulet.

Nagu eelmistelgi aastatel, ilmuvad mõned temaatilised numbrid, mõned filmistsenaariumid ja näidendid, ja küllap õnnestub avaldada nii mõnigi number alles 1962. aastal ilmuvaist uudisteostest, mida me veel praegu ei tunne.

O. Samma,
««Loomingu» Raamatukogu» toimetaja

Kirjastus «Eesti NSV Kunst»

Mida rõõmustab kirjastus «Eesti NSV Kunst» 1962. aastal?» Sellele annab vastuse kirjastuse direktor Georg Saarik:

«Me jätkame almanahhi «Kunst» väljaandmist, kuid mõnevõrra muudetud kujul. Sama poognate üldmahtu säilitades hakkab ta nüüd nelja korra asemel ilmuma kuus korda aastas. Nii saab valmimise protsessi järjekindlamaks muuta ning kunstisündmusi ja -küsimusi operatiivsemalt valgustada. Jätkub ka almanahhi «Kunst ja Kodu» väljaandmine, küll endiselt neli korda aastas, loodetavasti aga regulaarsemalt.

On oodata mitmeid uusi monograafiaid kunstnikest. Andrus Johanist kirjutab Voldemar Erm, Jaan Koordist Leo Gens, Hando Mugastost Irina Solomõkova. Evi Pihlak käsitleb Natalie Mei loomingut, Frits Matt eesti lavakujunduse ajalugu. Vastavatest tõlgetest on ette nähtud T. Halminski teos tuntud nõukogude graafikust Sergei Šmarinovist.

Rikkalikult illustreeritud albumi «Kalevipoeg kunstis» koostasid Irina Solomõkova ja Helmi Üprus. Suures tiraažis ilmuvas albumis on reproduktsioone meie ning ka välismaa kunstnike «Kalevipoja»-ainelistest töödest. Albumi «Eesti graafika» autor on Hilja Läti ja «Eesti kunstnikud Suure Isamaasõja rinnetel» autor Aleksander Koemets. Eduard Einmannil valmib raamat «Reisimuljeid Egiptusest», kus kunstnik jagab oma tähelepanekuid tekstis ja pildis.

Õppekirjandusest saavad asjahuvilised ja isetegevuslased Evald Okka «Sügavtrüki küsimusi», Albert Hanseni «Ornamendi kujundamise põhialused» ning Heino Kersna «Kirjade vihikud». Ulatusliku ja esmakordse algatusena laseme välja albumi kooliõpilastele, mis sisaldab tööõpetuse programmides ettenähtud esemete näidiseid. 17—18 poognat haarava teose koostamisest võtsid osa Eesti NSV Haridusministeeriumi töötajad ning sisuliselt moodustab see kaks väljaannet, eraldi eesti ja vene keeles.

Lisaks loetelule on kirjastuse tuleva aasta plaanis veel raamatuid, albumeid, reproduktsioone jms., koolidele määratud õppevahendeid, nagu pilte eesti ajaloost, samuti piltpostkaarte.

Viiskümmend aastat kultuuripõllul

24. detsembril pidasid oma kuldpulmi Anna ja Joosep Niinepuu, kelle elu on viiekümne aasta jooksul möödunud muusika ja lavakunsti tähe all. Joosep Niinepuu on selle aja jooksul organiseerinud ja juhatanud nelja koori. 1911. aastast alates oli ta kolmkümmend aastat Avinurme segakoori juhiks. Hiljem töötas rahvamaja juhatajana Laekannus ja Laekveres ning organiseeris ka seal koorid. Kaks aastat tagasi asutas Joosep Niinepuu Tallinnas keskrajooni pensionäride naiskoori, mida ta juhatab siiani. 1923. aastast alates on Joosep Niinepuu osa võtnud kõikidest üldlaulupidudest. Anna Niinepuu on oma abikaasa taktikepi all kaasa laulnud mitmes kooris. Anna Niinepuu on tegelnud ka näite- ja rahvatantsukunstiga.

Pildil: Anna ja Joosep Niinepuud on tuldud õnnitlema.

20 mõtet,

mis pähe tulid Tallinna ja Tartu kunstinäitusel

LEMBIT SAARTS «Haljasala rajajad» (õli)

VOLDEMAR VÄLI «Vätta kalasadama tööline» (õlı)

Meie kunstnikkond on oma arvulises koosseisus ja kvaliteetse loomingu hulgalt niivõrd edasi läinud, et viimaseil aastail on tavaks saanud nii Tallinnas kui Tartus kaks ülevaatenäitust organiseerida. Ja see teine, juurdetekkinu, mida on hakatud aasta lõpul korraldama, ei kannata enam ei teoste nappuse, külastatavuse vähesuse ega ka sisulise kergekaalulisuse all. See on ju terve ja tore nähtus!

*

Paar päeva tagasi vestlesin ühe kolhoosnikuga, kes oli käinud Tallinna kunstnike näitusel. Ta ei rääkinud pikalt, aga ütles, et näitusel olnud palju toredaid teoseid ja et kõige enam temale meeldinud Ants Viidalepa Kalevipoja-teemaline kompositsioon ja Olga Terri Muhu maastik. Läksin uudishimulikuks ja pärisin: «Kuidas teile meeldisid Mikko maastikud?» «Päris hästi, ehk nad küll väga sügavat elamust mulle ei andnud!» Ma küll ei jaganud täiel määral kõiki oma vestluskaaslase sümpaatiaid ja mulle jätsid Mikko maastikud sügavama elamuse kui Viidalepa maal, kuid tuleb siiski välja, et enamasti alahinnatakse (teinekord isegi kuritarvitatakse) rahva maitset. Seda on veel vaja siit-sealt lihvida, kuid nii piiratud see kaugeltki pole, et rahvas ei mõistaks erineva käekirjaga autorite loomingut, ei tabaks koloriidi võlu või teose sisulist hingestatust.

*

Kõnealust kahte näitust — seda tuleb küll tihti näitusearvustustes öelda, kuid seda parem — iseloomustab noorte tugev kasv. Tallinnas esineb sisuka kompositsiooni ja ilusate maastikega Raivo Korstnik, lootustandvad on ka H. Eelmaa, R. Raamatu (V. Riisi portree), O. Marani (Tallinna vaated), S. Uiga ja H. Roode saavutused. Tartus esindavad A. Rimm. E. Liibeon-Raudsepp ja E. Aavik (eeskätt Kunda vaade) edukalt noorte pealekasvavat, andekat põlvkonda.

*

Veelgi rõõmustavam on, et ka isetegevuslike kunstnike hulgast tõusevad tipud kutselise kunsti tasemele. Tartus esineb väga tugevate maastikega Enn Volmere. Tallinnas saavutab Ruuber oma akvarellides üha enam kindlust («Tuuline õhtu»!). Esmakordselt astub professionaalidega ühisele areenile Adolf Kortel, kelle töödest tuleb hinnata eriti «Riia vaadet». Loodame, et neile nimedele lisandub peagi veel mõni. Kas Vambola Maavara Tartust, Kaido Liiva Tallinnast või veel keegi teine.

*

Kuid ainuüksi uus pealekasv ei kindlusta näituse edu. Ka vanem generatsioon on aktiviseerunud. Väga ilmekate maastikega esineb Priidu Aavik («Õine Koola»!), stabiilse tasemega on Mikko («Sügisesed metsad» on suurejoonelisemaid maastikke näitusel), suure hüppe edasi on teinud M. Bormeister (monotüüpiad!). Hoidre on jagu saanud oma suurimast puudusest — vähesest viljakusest, meisterlikud on Kaljo eksliibrised ja graafilised lehed. Tartus võib soovitada Kitsele edasi töötada dekoratiivpannoo figuuride kallal, kuid ei saa eitada tõsist süvenemist nii selle kui ka «Seeneliste» lahendamisse (seda süvenemise, täie pinge puudust võis just talle vahepealseil aastail ette heita). Vardi «Võrumaa» on küps teos, nagu me seda talt lootsime ja ootasimegi. Ka Varmo Pirk kristalliseerub üha enam — tema «Maastik Kalevi-Liivalt» on maastik alltekstiga, selgelt tuntava võitleva hoiakuga. Ka «Varajane lumi» on haarav maastikupilt.

*

Kompositsioonimaal ei ole meil jõudnud veel täiele õitsengule, kuid neil näitustel pole ka ühtki sellist figuraalset maali, mis oleks maalitud tundelõdvalt, skemaatiliselt. Kõigis neis on siiski midagi. Eespool mainitud Kitse, Korstniku ja A. Viidalepa kompositsioonile võib lisaks tuua E. Okka «Kalevipoja lahing põrgulistega», V. Ohaka «Pirita jõe süvendamine», E. Põldroosi «Maletajad» Tallinnast, A. Loki «Silotööd», L. Saartsi «Haljasala rajajad» Tartust ning teisigi. Mitmel neist on üht-teist puudu, kuid nad on vabad külmast, formaalsest protokollilikkusest. Kõigis neis on oma idee, oma kunstiline väljendus.

*

On kunstnikke, kes loovad vähe, aga kelle iga teost oodatakse huviga. Nende ümber tekib diskussioone, nad on omapärased, teinekord erutavad, rahutuks tegevad, kuid kunsti suurim vaenlane — külm igavus on neist kaugel. Nii on R. Sepa viimaste aastate loominguga. Ka Tartu näitusel eksponeeritud tema maastike ümber võib arutleda, kahelda, kas see just on parim lahendus, süüdistada vastava tahte olemasolu korral ka sünguses, kuid teiselt poolt võib vaadata neid tundlike etüüdidena, vajaliku baasina tulevase kompositsiooni jaoks. (Mul oli juhus tutvuda ka selle kompositsiooni eskiisiga.) Ka Terri maale ei saa vaadata ükskõiksusega. On selge, et tema «Kontserdil» pole ainuvõimalik selle teema lahendamise viis, kuid ilmne on seegi, et kujutatud noored on haaratud mingist heroilisest elamusest (ega tarvitse ju kõik kontserdipalad lüürilise laadiga olla!). Ja juba sellise tugeva hingelise elamuse edasiandmise oskus on suur pluss. Ma olen kindel, et selliste kunstnike olemasolu muudab meie kunsti mitmekesisemaks, elavamaks, haaravamaks.

*

Tihti on kunstiarvustustes juttu otsimisest. Kuid juba jõutakse ka äratundmisele, et ainuüksi otsimine pole veel voorus. Ainult sihikindel, sisust lähtuv otsimine on seda. Tundub, et positiivselt ei saa hinnata Ellen Polli välise värviefekti taotlust tema Kesk-Aasia maalides. O. Soansi otsingud illustratsioonide valdkonnas näivad sisust tulenevat, kuid ta pingutab veidi üle! Võib-olla kannavad vilja Ilmar Malini püüded Kesk-Aasia värvikülluse ja valguse intensiivsust anda pindadega, impressionistlikku maalitehnikat hüljates. Tema poolt räägib see, et kujutatavad ei ole sulanud värvis ega valguses, vaid on tajutavad inimkarakterid. Ja et vitaalse tantsijatari annab ta seevastu lopsakais värves ja vormes — eks seegi ole sisust sõltuv.

*

Üldse näib üks raskemaid tuleproove meie kunstnikele praegu olevat kujutatava inimese välise sarnasuse kestast läbitungimine. R. Treuman, muidu nii osav näo modelleerija, ei suuda tihti seda koorikut purustada. Tema J. Semperi portrees ja kolhoosi tallimehes on väga vähe, mis jutustaks meile nende inimeste sisemisest elust, mis muudaks nad meile lähedasteks ja arusaadavateks. Et end mitte lasta eksiteele viia erinevast käekirjast või stiilist, toome teise näite vormikäsitluselt lähedaselt autorilt. Voldemar Väli on oma «Vätta kalasadama töölise» andnud võrdlemisi napisõnaliselt, üldiselt, kuid suutnud ometi tema näkku elava ilme luua.

*

Juubilaridest on kombeks kõnelda ainult hellitavate sõnadega. Kuid selle kombe absolutiseerimisega võime jõuda niikaugele, et kunstnikud lõpuks ainult juubelite puhul esinevadki. Nii et lubage ka neile vaadata kaine pilguga. Irina Bržesskaja on lopsaka ja temperamentse maalimisviisiga kunstnik, kel ei puudu ka joonistuslikust küljest kindel silm. Kuid tundub, et viimasel ajal on ta virtuositeedi seadnud omaette eesmärgiks, liiga palju esineb tal pilte, kus imetleme hoogsat pintslilööki — ja kõik. Ta peaks edasi arendama neid elemente sisulise süvenemise poole, mis on praegusel näitusel tema «Kunstiteadlase Bernšteini portrees», «Eesrindlikus lüpsjas» ja «Kirgiisi skulptoris».

*

Teist juubilari, F. Randelit tunneb suurem jagu meie noorepoolsemat põlvkonda kui perekond Puusliku võrratute graafilis-karikatuursete kujude loojat. Tema karikatuurialane looming on viimasel ajal kahjuks veidi soikunud. Maalijana on ta vähem tuntud ja hinnatud, kuid käesoleva näituse mõningais töis («Männid») on ta saavutanud edu ka sel alal. Tema kompositsioon «Tänav» on aga jäänud ebakindlale pinnale maali ja karikatuuri vahel. Oleks olnud vaja otsustavamalt kas üht või teist teed minna.

*

Šaržidest rääkides tuleb kahetseda, et Romulus Tiitus ei pannud välja oma viimaseid töid selt alalt. See oleks tublisti täiendanud üldpilti. Koos Jenseni ja Randeli töödega oleks saanud tore naljanurgake. Loodame, et Tiitus teeb seda järgmisel näitusel!

*

Kõige kena ja hea kõrval ei tohi silmi kinni pigistada selle koha pealt, et mitte kõigil kunstnikel pole jätkunud pinget lõpuni, vaid nad on püüdnud pingsat loodusejälgimist ja loomingulist protsessi asendada — võibolla küll ebateadlikult — kätteõpitud, kuid mõnevõrra juba kulunud vormivõtetega. Sellest näib tingitud olevat Kalju Nageli maalide värvilahjus: ka see, et Richard Uutmaa oma kolmest maalist kahes jälle opereerib antud juhul mitte väga veenvate lillade, mürkroheliste ja roosade toonidega. Kerge ja kiire käsi on vist selleski süüdi, et H. Halliste muidu sümpaatne naisakt tõsiste anatoomiliste väärtuste all kannatab. Ka J. Pütsepp on šabloonist täiesti vaba vaid oma väikses «Kodijärve motiivis».

*

Tallinna näitusel on skulptuuri tase üldiselt kõrge. Nii vanem kui noorem põlvkond esinevad tublilt. Kuid tõelisi tippe on vähe. Võib-olla tuleks lugeda nende hulka Lembit Tolli «Noored». Väga lihtne süžee, aga suur üldistus, võiks öelda isegi — nõukogude nooruse sümbol. Kui veel noormehe kujus on veidi-veidi puisust, siis neiu figuur on väga meeldiv ja nõtke.

*

Tartus seevastu oli skulptuuri vähe ja tõsist rõõmu tegid neist vaid paar portreed, eeskätt A. Rimmi «H. Mülleri portree». Rahule võis jääda ka O. Ehelaiu «K. Pälsoni portreega» ja A. Elleri reljeefiga Rudolf Tobiasest. E. Taniloo «Noortööline tehasest» oli ka tubli, kuid seda tööd oleme juba varematel näitustel näinud. Vist vajutas Tartu skulptuurile oma pitseri vanameistrite Starkopfi ja Timotheuse puudumine.

*

Tartu graafikud on loonud ühe kummalise traditsiooni: igal näitusel esineb üks kunstnik töödega graafilises paljundustehnikas. (Kui päris ranget statistikat teha ja arvesse võtta ka eksliibrised, tõusis see arv mõnel juhul kahe või kolmeni). Selle talve näitusel on taoliseks väljavalituks Eha Liibeon-Raudsepp. Tema värviline linoollõige Tartu sillast on väga tore asi. Aga kui tartlased võtaksid äkki ette ja esineksid kõik korraga ja igaüks mitme tõmmisega — Liibeon, H. Hirv, H. Aunapuu ja võib-olla veel mõni — mis siis saaks? Kui tuleks äkki Tartu graafika renessanss!

*

Kunstitegemine on teinekord nagu märkilaskmine: sihid, sihid, aga vead nagu natuke näpuga liiga kõvasti — ja jälle viltu. Aga lõpuks tuleb ikka kümme ka! Ilmar Torn kippus kord vähe ühele poole viltu vedama — liigse jutustamise poole, kord teisele — liigse välise vormiefekti poole. Kuid sellel näitusel on — mulle vähemalt tundub nii — järjekordne «kümme» (eelmiseks võiks lugeda «Kaluri käsi»). Mis ka ei oleks, Torni «Muld» on lihtne, vormilt lakooniline ja sisult tugev kunstiteos. S. Škop ei ole samuti alati oma vabagraafiliste töödega märklaua südamikku tabanud. Kord segab veidi magus alatoon, mõnel juhul jääb aga psühholoogiline lahendus pealiskaudseks («Gloria» kokk Ivan Jakimovitš»). Aga viimases saalis oli üks «kümme» — akvarell «Malai neeger», tehnika ja sisu meeldiv kooskõla.

*

Akvarellis näivad tekkivat head traditsioonid. Või teiste sõnadega — tipud tõmbavad üldist taset endaga kaasa. Päevast päeva kiidetud Pilarile ning Lehisele ja tihti kiita saanud Karl Burman nooremale sekundeerivad mitmed teised nimed. Vanem Burman näitab ikka veel tugevat loomisjõudu oma värvi- ja elurõõmsais maastikes, juttu oli juba Škopi õnnestunud tööst, tuleb veel märkida Evald Saguri suures plaanis, aga tabavalt antud akvarelle. Ja loota võib teistestki. Ka Tartus üllatavad Leola ja Maaser, tubli on Simson. Ehk oleks aeg varsti teine vabariiklik akvarellinäitus läbi viia?

*

Olen arvamusel, et isikupära pole vaja kramplikult otsida, see kujuneb ise autori tõekspidamistest ja karakterijoontest. Kuid kui kollitab mõne teise autori otsese mõju alla sattumine, tuleb kunstnikul vist tõesti isikupära saavutamiseks tööd teha. Või vähemalt järele mõtelda. Eriti graafikuil vilksatab tihti autori näo tagant äkki keegi teine. Ma ei tea, kas see on sugestioon, kuid näen ikka veel sellise tugeva tehnikatemeistri nagu Tõnissoni maastikel Soansi varasemate lehtede mõju. Ka Torn — muidu nii iseseisev — teeb äkki «Haanja maastikus» Keerendit! Ja Maret Olvet oma joonistustes Ulast.

*

Kui nüüd püüda neist pisiprobleemidest ja -detailidest hästi kaugele taganeda ja katsuda haarata pilguga neid kaht näitust tervikuna, siis — piinlik küll korrata nii palju kordi öeldut — jääb meeldivast üldmuljest hoolimata teatav elunähtuste ringi piiratus kõlama. Kas see on tingitud sellest, et tegemist polnud mitte aasta primaarsete näitustega või millegi muuga, seda näitab juba aasta 1962.

Kaalu Kirme

Uudiseid kodu- ja välismaalt

Suur hooaeg

Kremli Kongresside Palees algab teatrihooaeg.

Suur Teater avab oma etendused Kremli Kongresside Palee laval P. Tšaikovski balleti «Luikede järv» lavastusega. Odette'i-Ottilie osas tantsib NSV Liidu rahvakunstnik M. Plissetskaja, Printsi mängib Vene NFSV teeneline kunstnik Nikolai Fadejetšev.

Praegu lõpetatakse Suures Teatris P. Tšaikovski balleti «Pähklipureja» lavastust. Ka «Pähklipureja» esietendub Kremli Palee laval.

1962. a. jaanuaris etenduvad samal laval balletid «Bahtšissarai purskkaev» ning «Chopiniana». Praegu lavastab ballettmeister L. Jakobson A. Hatšaturjani monumentaalset balletti «Spartacus».

Jaanuaris esitab Leningradi Väike Ooperiteater D. Šoštakovitši balleti «Lilled», A. Karamonovi balleti «Armastusest tugevam» ning balleti P. Tšaikovski muusikale «Francesca da Rimini». Oma kontsertidega esineb hiljuti välismaareisilt tagasi pöördunud NSV Liidu riiklik tantsuansambel I. Moissejevi juhatusel. Hooaja jooksul esinevad siin välismaa tugevamad kunstimeistrid.

Kremli Kongresside Palees on kinoseade, mis võimaldab demonstreerida parimaid kodu- ning välismaiseid filme, nii tavalisi kui ka laiekraanifilme.

Kongresside Palees korraldatakse sümfooniakontserte, soolokontserte jpm.

—●—

Jaapani film «Inimlikud tingimused» on tänapäeva kõige pikem film. Kinokülastaja vaatab seda üheksa ja pool tundi (koos kahekümneminutilise vaheajaga lõunaooteks ja lõunastamiseks). Filmi vaatama pääseda pole kerge, tavalisett on piletid müüdud mitmeks nädalaks ette.

Ungari arhitektid arutavad kolme kilomeetri pikkuse elumaja julget projekti (projekti autor Elmer Zalotai). «Lintmaja» projekt haarab ühte blokki kogu kvartali. Maja peab mahutama 70—80 tuhat elanikku. Arvestatakse, et ühnu kommunikatsioonide kontsentratsioonile, transpordi- ja mullatööde koondamisele, tuleb ehitus kaks korda tavalisest odavam.

Soomes tähistati hiljuti Tampere Töölisteatri 60 aasta juubelit. Sel puhul esietendus Väino Linna teise suurromaani «Siin Põnjatähe all» dramatiseering, mis jutustab töölisliikumisest Soome külas. Lavastas Eugen Terttula. Teatri juubelipidustustel viibis ka Soome president Urho Kekkonen.

Poola filmiajakiri «Ekraan» (nr. 50) pühendas leheküle eesti filmikunsti tutvustamisele. Stanislav Jungi intervjuu «Tallinnfilmi» direktori N. Danilovitšiga annab ülevaate meie kinokunsti arengust, tutvustab meie režissööre, näitlejaid ja stuudios valmivaid filme.

Nobeli preemia Ivo Andričile

Rootsi kirjanduse ja keeleteaduse akadeemia määras 1961. aasta Nobeli preemia kirjanduse alal tuntud Jugoslaavia kirjanikule Ivo Andričile.

Hiljuti anti Stokholmis kirjanikule preemia üle.

Ivo Andrič on nõukogude lugejaile tuntud romaani «Sild Drinil» ning valitud teoste kaudu. Oma romaanides, jutustustes ja novellides kirjeldab Ivo Andrič Türgi ikke raskeid aegu, Austria ülemvalitsust, sündmusi XX sajandi algusest. Kirjanik näitab oma teostes lihtsaid inimesi, oma kaasmaalasi, kes tõusevad üles ebaõigluse, rõhumise ja välismaise ikke vastu.

Ivo Andriči sulest on ilmunud ka mitmeid olukirjeldusi maailmakultuuri silmapaistvatest tegelastest, nende seas Goyast, Petrarcast ning Gorkist.

STEREOFOONILISTEST RAADIOVASTUVÕTU SEADMETEST

Viimasel ajal on kõikjal kiiresti levima hakanud uudne, nn. stereofooniline heliülekande- ja -salvestustehnika. Erinevalt seni ringhäälinguülekandel ja grammofonide ning magnetofonide puhul kasutatud monofoonilisest heli reprodutseerimisest loob stereofooniline tehnika märksa loomutruuma helipildi. Kui monofoonilise ülekande puhul kogu heli tajutakse väljuvana ühestainsast punktst (valjuhääldajast), ilma et oleks võimalik saada ettekujutust heliallikate paiknemisest ruumis (orkestriinstrumendid kontserdipoodiumil, näitlejad laval), siis stereofoonilise ülekandesüsteem vahendusel viiakse helisündmus kuulajani peaaegu täiusliku tõetruudusega, kuna sel puhul säilib «akustilise perspektiivi» — summaarse heli üksikkomponentide saabumise suuna tunnetus.

Võib tekkida küsimus, kas akustilise perspektiivi säilitamine heliülekandes on üldse vajalik, kas temast saadav efekt väärib stereofoonilise aparatuuri hankimisega seotud lisakulutusi. Vastus sellele oli rida aastaid vaieldav, kuid nüüd on kaldutud kogu maailmas kindlalt jaatavasse suunda. Praegusaegsed stereofoonilised seadmed on hinnalt vastuvõetavad ja sellise heli tehnilise kvaliteediga, et ka mitteasjatundlik kuulaja tutvunud heli stereoülekandega (eeldusel, et see on tehtud vajalikul tasemel), ei tahagi enam tagasi pöörduda «vana», monofoonilise juurde.

Lähemal ajal peaksid meieqi vabariigi kaubandusvõrku ilmuma esimesed stereofoonilised elektrigrammofonid ja heliplaadid. Ka alustas Eesti Raadio juba oktoobris regulaarseid stereofoonilisi proovisaateid Tallinna ultralühilainesaatja kaudu. Need toimuvad esialgu küll ainult kord nädalas (praegu esmaspäeviti kl. 14.05—14.55 lainel 4,22 m), kuid on ette näha, et lähemal ajal saadete sagedus tunduvalt suureneb.

Stereofooniliseks vastuvõtuks ei ole tavalised seni kasutatavad ultralühilaine-astmikuga raadioaparaadid vahetult sobivad

Seoses selle asjaoluga tahaksin tuua avalikkuse ette küllaltki olulise küsimuse, millest oleneb stereofoonilise ringhäälinguülekande kvaliteediliste eeliste kiire viimine võimalikult kõigi raadiokuulajateni.

Praegusel ajal on Tallinnas stereofoonilisi vastuvõtjaid üksnes vähestel iseehitajatel-raadioamatööridel. Päris loomulik on, et raadiotööstus ei jõua kõiki huvitatu'd küllalt kiiresti varustada uute stereofoonilisте vastuvõtuseadmetega: ka pole küllaltki hinnalise spetsiaalvastuvõtja hankimine juba olemasoleva «tavalise» raadiovastuvõtja kõrvale kuigi otstarbekas Täiesti piisav oleks nende vastuvõtjate mõningane täiendamine (ühe võimenduslambi ja nn. polaardetektoriga) ühes lihtsa helisagedusvõimend ja teise valjuhäälдajakomplekti lisamisega stereofooniliseks ülekandeks tarviliku teise helikanali jaoks. Lihtsamal juhul võib vilmaseid küllaltki edukalt asendada magnetofoni või televiisori vastav võimendi koos valjuhääldajatega.

Raadioaparaatide täiendamine stereovastuvõtuks on täiesti jõukohane ülesanne igale kogenud raadioamatöörile, kuid see eeldab üldiselt mõnede spetsiaalmõõteriistade omamist.

Tuleks tõsiselt kaaluda küsimust, kas poleks otstarbekas spetsialiseerida juba lähemal ajal mõni Tallinna raadioparandustöökodadest ekspluatatsioonis olevate vastuvõtjate täiendamiseks-sobitamiseks stereofooniliste saadete jaoks. Küsimuse tsentraliseeritud kujul lahendamisel oleks vaieldamatuid eeliseid: kõnelemata madalamast hinnast saab näiteks varustusküsimusi lahendada otstarbekamalt, ka kujuneks töö kvaliteet kõrgemaks. Mõeldav oleks isegi väikeste raadioaparaadi külge lülitatavate iseseisvate stereovastuvõtu lisaseadmete massilise tootmise organiseerimine mõnes Tallinna tööstuskombinaadis (näiteks «Norma» «Ühendus» vmt.) Rõhutaksin veel kord, et see küsimus vajab kiiret lahendamist.

Heino Pedusaar,
Raadio- ja Televisioonikomitee helirežissöör, stereofooniliste proovisaadete toimetaja

Lahedat lugemist mõnest päevikust

KALEVIPOJA JA ÜHE TEISE JÄLJED

See juhtus kümmekond aastat tagasi.

Augustikuu viimasel veerandil võtsin kätte ja sõitsin koos oma teisepoolega nädalapäevadeks Neerutisse. Minu eesmärgiks oli tuh-: nida Kalevipoja jälgi, naine aga on mul marjahaige. Tal pole küll marjad silmas, vaid lihtsalt haiglane kalduvus igasuguste mustikate, vaarikate, pohlade ja isegi seente korjamiseks. Vastavalt eesmärgile — mägedes, võpsikutes, rabades ja järvekallastel ümberkolamisele — oli kohandatud ka minu kattevara: sonimüts, presentmantel ja kummisäärikud. Habemeharimise abinõusid ma kaasa ei võtnud.

Korteri leidsime Neeruti koolimaja ühes klassitoas, mille koolijuhataja meile lahkelt kasutada andis.

Hulkusime nädalapäevad mööda metsi ja mägesid Kalevipoja künnivagusid ja muid vaatamisväärsusi. Kui Neeruti ümbrus oli läbi uuritud, läksime veel Jõeperasse, Kreutzwaldi sünnipaika.

Seal tegime kaks avastust. Esiteks suurepärase pohlametsa ja teiseks kohaliku kolhoosi raamatupidaja sm. Vunderlichi, kes andis põhjaliku ülevaate Kalevipojaga ja muude muistenditega seotud paikadest ümbruskonnas. Peale selle pakkus ta meile veel öömaja ja ülalpidamist, et meil ei pruugiks õhtuks Neerutisse tagasi marssida. Tema külalislahkust kasutasime mitu päeva.

Ühel õhtul ta rääkis, et kohe tema aia taga olevat Kalevipoja hobuse omapead küntud põld, suur lahmakas segisongitud maad.

Järgmisel hommikul oli mul esimene asi seda songermaad uurima minna. See oli tõesti üsna suur maa-ala, täis ebakorrapäraseid künkaid ja lohkusid, kuid nii võssa kasvanud, et kuskilt selget ülevaadet ei saanud. Sõtkusin lepikus risti-rästi mööda lehmade tallatud poriseid jalgradu ning otsisin lagedamat kohta, kuid asjata. Mitu korda sattusin naabertalu aia taha, aga sealtki ei avanenud paremat vaatepilti.

Läksin tuppa tagasi ja sealt seadsime sammud Kalevipoja suurte künnivagude poole teisel pool jõge — naine marjakorviga ja mina sehkendamise vahenditega. Pohli oli meie avastatud kohas tõesti tohutult, ei ole ma enne ega pärast neid nii palju korraga näinud. Pärast lõunat viisin ühe seljakoti täie marju Neerutisse oma põhikorterisse, valasin seal seljakoti tühjaks ja tulin teise täie järele.

Kaks kolmandikku Neerutist Jõeperale viivast ilusast külavaheteest oli juba seljataga. Enne metsavahele jõudmist viskasin pilgu üle õla. Sadakond sammu minu taga tuli kolm meest jalgratastel. Mina neile erilist tähelepanu ei pööranud, vaid astusin vaikselt omaette vilistades edasi.

Mingisugune lohk või kraav läks üle teeraja. Otsisin just kuivemat kohta üleastumiseks, kui minu ümber järsku äge madin lahti läks. Pilgu üles tõstnud, vahtisin otsa kolmele mehele ja kahele püssirauale (püsse oli küll üks, aga see oli kaheraudne), mis asetsesid minu ninast umbes kakskümmend sentimeetrit lõuna pool. Püssihoidja kärgatas hirmsa häälega:

«Käed üles!»

Ma ei reageerinud nähtavasti küllalt kiiresti, sest olin süvenenud püssimehe füsiognoomia uurimisse. See oli kuivetu kuju, tavalise maamehe kombel riides, aga nii pakatamas tähtsusest, otsustavusest, auväärsusest, hirmuäratavusest ja teistest sellelaadilistest õilsatest omadustest, et need kuidagi tema kõhna keha sisse ei tahtnud ära mahtuda, vaid lausa üle ääre ajasid. Surmahirmu sisendamise asemel kippus see vaatepilt mul väga isi suunurki kõrgemale tõstma kui õigus.

Käsklust korrati.

Ajasin siis käed pikkamööda õlgade kõrgusele.

«Katsuge järele, kas tal relvi ei ole.»

Teised mehed kobasid mind kaenlaalustest (küllap see peidukoht neile kriminaalromaanide lugemisest teada oli) saapasäärteni läbi, taskutest rääkimata. Peale taskunoa muid relvi ei leitud.

Püssikandja uuris maapinda.

«Jah! Täpselt samad jäljed!»

(Selgituseks olgu öeldud, et mu kummikutel oli tõesti täiesti ainulaadne tallamuster, sest need olid ühe kutselise vulkaniseerija käsitsi meisterdatud jahisaapad, mis ta mulle maha müüs.)

Mõttes sõtkusin välgukiirusel kõik kohad veel kord läbi, kuhu ma viimase kümne päeva jooksul olin oma jälgi jätnud, kuid midagi roimarlikku ei tulnud meelde.

«Kuhu te tunni aja eest oma kandami viisite?»

«See on kooli klassitoa nurgas.»

Vastus nähtavasti päriselt ei rahuldanud. Mina ei ütelnud, mis see kandam sisaldas, aga seda mult ei küsitudki.

«Mis te siin hulgute?»

Rääkisin paari sõnaga, kes ja mis ma olen ja millega siin tegelen. Pakkusin dokumente sõnade kinnituseks. Neid ei tahetud.

«Meid teie dokumendid ei huvita. Neid vaadatakse külanõukogus.»

Üks meestest, kõige noorem, kuulas seda juttu, sülitas ja kirus:

«Kurat, ma ütlesin kohe, et see pole see mees! Sind kah!» (See oli määratud püssikandjale). «Kisud inimese töö juurest ära, asja eest, teist taga!»

Sülitas veel kord, istus ratta selga ja põrutas tuldud teed tagasi.

Kaks teist aga jäid. Minul keerati ots ümber ja viidi tagasi külanõukogusse, mis asus otse koolimaja kõrval. See lugu läks mul maksma neli kilomeetrit lisakõndimist. Läksin ees, üks mees minu kõrval ja teine püssiga taga. Püüdsin välja uurida, millises hirmsas kuriteos mind süüdistatakse. Aga mehed olid napisõnalised ja sünged ning ainult nende hääletoonist võis aimata, et mängus pidi olema vähemalt mõrv, röövimine või riigi reetmine.

Külanõukogu ukse ees jäi üks mees maha. Püssiomanik suunas mind trepist üles ja õigest uksest sisse.

Suures toas, ametilaua taga istus kolm naist — ja imelikul kombel kõik tuttavad: koolijuhataja, kelle pool me korteris olime, raamatukoguhoidja neiu Vunderlich, kelle vanemate ja kelle enese külalislahkust viimastel päevadel olime kasutanud, ning külanõukogu esinaine.

Minu sisseastumise esimene tagajärg oli kolm paari suuri silmi. Ja seejärel veel suurem naerulagin. See kestis nii kaua, et mul piinlik hakkas ja mõtlesin, et ma ennast vist viisipäraselt ülal ei pidanud. Pöörasin ümber, et oma konvoeerijalt küsida, kas lasksin käed liiga vara alla või rikkusin muul kombel etiketti. Kuid ta oli vaikselt kadunud.

Otsekohe, kui naer naluke järele andis, hakkas esinaine kiiresti telefoniga askeldama. Kõlistas Tapale ja Rakveresse ja iga kõne sisu oli enamvähem sama: «Ei ole vaja välja sõita! Ärge tulge — bandiit on juba käes!» Selgus, et minu tabamiseks olid alarmeeritud lähemad miilitsa- ja julgeolekuorganid.

Lõpuks seletati ka minule asi ära. Nimelt olevat Vunderlichi naabertalus, mille aia taga ma oma reetlike kummikutega hommikul patseerisin, öösel kaks mesipuud ära lõhutud ja tühjaks tehtud. Ja valvsad silmad olid näinud, kuidas ma mesikärgi pungil seljakotiga olin läinud metsateed Jõeperast Neerutisse ja hiljem tühjalt tagasi — muidugi uut noosi tooma, mis kuskile metsa kännu alla oli ära peidetud. Kui siis veel minu isemoodi mustriga jäljed klappisid, oli pilt selge. Salapärane bandiit ja mesipuulammutaja oli valmis!

*

Et neil aktivistidel täielik moraalne õigus oli niimoodi toimida, arvestades minu välimust ja ülalpidamist, see sai kinnitust järgmisel päeval, kui alustasime kojusõitu. Kolhoosi piimavankril jõudsime Kadrinasse ja jäime siis rongi ootama. Vaksali vastas avastasin juuksuri sildi. Aega oli ja mõtlesin, et lasen oma kahtlase habemetüüka maha ajada — järsku ei müüda muidu piletit.

Astusin juuksuritöökotta.

Selle juhataja, keskealine blondiin, põhjalikult lokitud, mingitud, värvitud, onduleeritud ja manipuleeritud, istus akna all ja jutles sõbralikult ühe mehega, kes nahkkuue järgi otsustades võis autojuht olla.

Teretasin ja küsisin, kas on võimalik lasta habet ajada.

Blondiin vaatas mind hindavalt alt üles, ülevalt alla ja veel alt üles. Jõudnud kindlale otsusele, et minutaolisega ta oma käsi määrima ei hakka, hõikas ta heleda häälega: «Adeele!»

Kõrvaltoast tuli nooruke tütarlaps. Blondiin näitas mulle sõnalausumata tooli. Istusin. Ja Adeele ajas väriseva käega oma elu esimese (võib-olla ka teise) habeme. Ainult kolme sisselõikega.

Jah. Riided teevad inimese.

Aga mõnikord teevad inimesest ka bandiidi.

OTT KANGILASKI

SEEP

Oma noorusaastail kuulsin ma arukatelt inimestelt sagetihti etteheiteid, et ma edasijõudmise vastu tõsist huvi ei ilmutavat. Kes tahtvat haljale oksale pääseda, see pidavat vastavalt ka käituma. Mina elavat nõnda, nagu tahtvat ma igavesti vaeseks jääda. Aga vaesuses ja vaestes inimestes olevat midagi eemaletõukavat. Kas ma siis ise tõesti ei olevat kordagi sellele mõtelnud?

Ei, ma ei olnud sellele mõtelnud, aga kui mind mobiliseeriti, siis märkasin ma varsti, et roodukaaslased mind vägagi armastavad. Nad olid toredad poisid ja kui mõni neist oma väljavalitule tahtis õrna armastuskirja kirjutada, siis ei keelanud ma neile kunagi oma abi.

Ka nemad omalt poolt olid valmis minu heaks tegema kõik, mis nende võimuses. See selgus kõige ilmekamalt ühel kaunil kevadhommikul, kui mehed rivisse käsutati ja rooduülem teatas, et on vaja uut toitlustajat valida. Rivi vaikis vaid hetke, siis hakati hüüdma minu nime, ikka sagedamini ja ägedamalt, kuni viimaks kogu rood lausa möirgas. Nõnda valitigi mind uueks toitlustajaks vana asemele, kes puudujääkide pärast oli peavahti saadetud.

Ma olin liigutatud usalduse eest, mis mulle nii tormiliselt osaks sai, ja tänasin mehi, ent kahtlesin, kas ma seda au ja lugupidamist väärin ja kas ei juhtu minuga viimaks niisamuti, nagu mu õnnetu eelkäijaga.

Mulle patsutati õlale, mind nimetati naljameheks ja mind naerdi välja. Veendudes, et kogu rood usub kaljukindlalt minu aususse, tõotasin ma endamisi, et nendel headel inimestel ei tarvitse pettuda. Mind oli nimetatud küll naljameheks, kuid mina asusin asja juurde täie tõsidusega.

Kõigepealt pühkisin ma aida puhtaks ja riputasin kõikjale kärbsepabereid. Ja kuna ma teadsin oma uue ameti olevat mitte õrnade armastuskirjade kirjutamise, siis muretsesin ma endale arvelaua ja õppisin ükskordühe korralikult pähe. Tõusin vara, olin töökas, pidasin puhtust ja jagasin toiduained hirmuäratava täpsusega, kartes haiget teha oma õiglustundele, mille ma teadsin veel nii hella olevat.

Ah, kui rumal ja lapsik ma tookord olin, uskudes, et sellest piisab ...

Juba teisel või kolmandal päeval järgnes mulle aita varahoidja, vana nahk, keda ma kunagi ei olnud hästi sallinud. Tõsi küll, ega temagi olnud minusse kõige armastusväärsemalt suhtunud. Aga nüüd oli ta sootuks teine inimene: vuntsid üles keeratud ja näol õline naeratus, tuli ta mind õnnitlema.

Esimest korda ulatas too vastik tüüp mulle oma käpa. Oo, ta oskas isegi südamlik olla! Jah, see lurjus oli osav näitleja — kui armastusväärseks võis ta korraga muutuda. Ta vaatas mulle imestunult otsa, sirutas siis mõlemad käed välja, nagu tahaks ta mind emmata, ja hüüdis sulava etteheitega:

«Kulla sõber, miks sa siis niimoodi käid: püksid päris räbalad ja pluus pole ka enam suurem asi. Tule, ma annan sulle uue varustuse.»

Kuna ma rohkem kui kuu aega olin asjata vaeva näinud, et vähegi korralikumat riietust saada, siis võtsin ma selle lahke pakkumise rõõmuga vastu. Ükskord ometigi oli hakanud ka minule õnn naeratama.

Aga see oli alles algus!

Kui ma oma töö juurde tagasi läksin, ootas mind aida ukse taga nõndanimetatud relvameister. Ka selle ametimehega polnud mul seni head läbisaamist olnud. Veelgi rohkem: põlgasin teda nagu kelmi — kogu südamest. Kui ma hiljuti puhkuselt tulin, siis nõudis ta minult kiivrit, mille ma puhkusele minnes olin ära andnud. Olin sunnitud selle teraskatla oma kehvast sõduripalgast välja maksma.

Imestasin, kuidas ta kõik selle võis unustanud olla.

«Tõin sulle soola-leiba,» ütles ta ringi vaadates tasahääli.

Ma taganesin ja vaatasin talle jahmunult otsa: olin kuulnud liiga sageli, kuidas ta sõimas mehi, kelle seebiportsjoni ta viltu oli löönud. Nüüd naeratas see suli mahedalt, võttis päberi seest pataka seepi ja ütles seda minule ulatades:

«Katsu siis ka mind meeles pidada.»

Sedasama panid mulle südamele ka kokad, kingsepad, roodukirjutajad ja lugemistoa hoidja. Korraga olid nad kõik minu head sõbrad ja pakkusid võimalikke soodustusi omalt alalt. Veltveebel, kellel midagi anda ega lubada ei olnud, luges mulle ette kõik juhud — ja neid ei olnud vähe —, mil ta mind karistada oleks võinud, kui oleks vaid tahtnud.

Minu kurb seisukord ilmnes tol hommikul, mil see kari kaabakaid tuli üksteise järel oma eriosa saama.

«Sa oled vilumatu ja rumal,» ütlesid nad põlgusega, mis neid endid pidi lohutama ja mind arvatavasti karistama.

Kartsin väga, et ma vajalikku vilumust nii kergesti ei omanda ja hakkasin väljapääsu otsima. Kus häda kõige suurem, seal abi kõige lähem. Mõtlesin selle vanasõna järgi ega varustanud kööki ühel laupäeval puudega, kuigi need olid lõpukorral. Võite isegi arvata, milline tants läks lahti pühapäeval, kui kokad teatasid, et supp jääb minu lohakuse pärast keetmata. Võib-olla oleks mind ennast katla alla aetud, ent tol päeval olin ma kadunud nagu vits vette. Aga teisel hommikul läksin ma kohe rooduülema juurde ja teatasin, et olen toitlustaja vastutusrikka ameti jaoks kõlbmatu.

Mind saadeti mõneks päevaks peavahti, kus mul oli aega kõige üle järele mõtelda ja kus ma aru sain, et olen jälle käitunud nõnda, nagu kavatseksin igavesti vaeseks jääda. Kui ma taas vabadusse pääsesin, oli rood mulle juba andestanud, veltveebel rahuldus sellega, et saatis mind kõige mustemale tööle ja ainult kaks nahkc, varahoidja ja relvameister, kiristasid vastu tulles alati hambaid. See oli mulle mõnevõrra uudiseks, sest esimest korda oma noore elu kestel tundsin ma end nii sügavasti, kogu hinge põhjast vihatavat.

Sellest ajast peale olen ma hirmuga hoidunud kõigest, mis vähegi karjääri järele lõhnab. Teinekord veel nagu võtakski vedu, aga siis meenub seep, ja ma ei saa — vastu hakkab, iiveldama ajab!

ERNI KRUSTEN

TEATRITES

Laupäeval, 30. detsembril esietendub V. Kingissepa nim. TRA Draamateatris Paul Kilgase uus näidend «Rist ja roos». Autorit on erutanud ühelt poolt «saatuseie» alistumise ja teiselt poolt eluraskustega aktiivselt võitleva inimese teema. Näidendi lavastasid Hanno Kalmet ja Mikk Mikiver. Lavakujundus ja kostüümid on Helge Uustalult. Osalistena esinevad vabariigi teeneline kunstnik Valdeko Ratassepp, Ester Pajusoo, Inna Taarna, Mati Klooren, Gunnar Kilgas, Ellu Puudist ja Meeli Alev. Pildil vasakul: Maria (E. Pajusoo) ja Turro (V. Ratassepp).

*

RAT «Estonias» esietendub homme õhtul kaks lühiooperit: Rimski-Korsakovi «Mozart ja Salieri» ning Tšaikovski «Jolanthe». Ooperid lavastas Paul Mägi, dekoratsioonid on Eldor Renterilt. Dirigent Kirill Raudsepp, koormeister Ira Trilljärv.

Kui kramp kiskus jalgu

Isa sai oma mootorratta valmis. Eks ta natuke imelik oli. Ei õige mootorratas ega õige jalgratas. Niisugune, mille kohta öeldakse — sikkel.

Pidasime plaani pikemaks matkaks. Nii et isa sikliga ees ja mina jalgrattal nööriga järel. Tegime proovisõidu Arudevahele ja tagasi. Kõik klappis. Naerdi küll, aga edasi saime hästi.

Järgmisel hommikul algas matk. Prrrr — Lohu. Trrrr — Mahtra. Viuuu — Juuru. Oli esimene september. Maa oli täis punaseid pihlakaid ja kooli kõmpivaid lapsi. Vihma tuli kui oavarrest. Õhtu tuli peale. Otsisime surnuaiast väikeveli Eeri hauda. Otsisime ja ligunesime. Aga leia sa üles, mille kaotasid nelikümmend aastat tagasi ja mille viimasest leidmisrõõmust on möödunud seitseteist aastat.

Otsimisega tuli videvik peale. Eeri saime kätte. Aga siis olime nii märjad ja läbi ligunenud, nagu ma pole kunagi olnud viimase neljakümne ühe aasta jooksul. Läbi oli ligunenud ka siklimootor. Ainult selle vahega, et meie liikusime, aga mootor ei liikunud. Küll kuivatasime küünlaid. Küll leotasime karboraatorit. Aga mootor ei kõssanud. Algas nukker septembriöö. Sadas ja sadas. Mis nüüd, mu isa ning sõber? Mis nüüd?

Isa luristas vuntsidest vihma.

«Aga siin elab ju tädi Maali!» hüüab ta äkki. «Oinaajud! Seitseteist aastat pole näinud. Seitseteist aastat! Heldeke, kuhu aastad kaovad. Maali juurde!»

Otsisime maja, aga maja enam polnud. Head inimesed juhatasid uue elupaiga. Vedasime sikli ja jalgratta läbi mudamere alevi teise otsa ning kõndisimegi juba ümber pisikese pimeda maja. Koputasime ja kloppisime. Üks vanainimene tegi lahti.

«?»

«Kas siin elab Maali? Vabandage, et nii hilja.»

«Elab.»

«On ta kodus?»

«Ei ole.»

«Kus ta võiks olla?»

«Sõitis hommikuse bussiga Tallinna Nõmmele. Pansode juurde. Ütles, et põle neid seitseteist aastat näinud.»

Meil olid umbes niisugused näod, nagu mu sugulasel Ruudil, kui see oli üle õue väljakäigus ja Ebavere poolt tuli karu läbi nende õue ning kõndis Kiltsi jaama suunas. Roosi pesi parajasti toatrepil lüpsikut, kui karu õue jõudis, ja Roosi ei osanud esimese ehmatusega muud hüüda kui:

«Tee ruttu, karu tuleb!»

Ruudi tuli naerdes väikesest kambrist välja, püksid rebadel, ja sel hetkel läks karu temast mööda. Siis oli Ruudil niisugune nägu nagu meil isaga Maali ukse taga, kui see oli sõitnud Pansode juurde Tallinna Nõmmele.

Meid lasti sisse. Köögipõrandale tehti kasukatest ase. Läbimärgades tudukuubedes vajusime raskesse unne.

Südaööl äratasid mind ahastavad oiged.

«Ai jumal-jumal! Ai jumal-jumal!»

Lõpuks taipan, et see on isa.

«Isa, mis on?»

«Kramp kisub jalgu. Ai jumal-jumal!»

«Ammu juba?»

«Juba ammu ...»

Võõras paik. Pimedus. Koban ja kukun. Leian riided. Tikud ei sütti. Taskust taban naela. Torgin sääremarju. Need on kivikõvad. Kramp on kiskunud jalad kõveraks ja järele ei anna. Isa on hulluks minemas. Olen ahastuse äärel. Aeg venib, nagu veaksid teda härjad. Nael täksib säärt. Ja viimaks annab kramp järele. Visalt ja viivitades, aga annab järele.

Vana jäi magama. Pimedus näris tuba. Mõte näris und. Vihm peksis akent. Kilk ei laulnud.

Hommikul võtsin sikli nööriga jalgrattale sleppi ja alustasime vaevalist sõitu Hagudi jaama.

Oo, õnnistatud susla!

Hagudis panime siklid pagasi, Liival võtsime välja. Uus vaevavedu Kivimäele, jalgratas ees, sikkel nööriga taga.

Kodu!

«Mehed elus ja terved! Oleks te natuke varem tulnud. Maali oli siin!»

Köök lõhnas kotlettidest. Arm läikis silmadest. Naised tõid pudeli.

Kui pudelisilt hakkas kuivale jääma, läksid isal keelepaelad lahti. Naer võbises tubades.

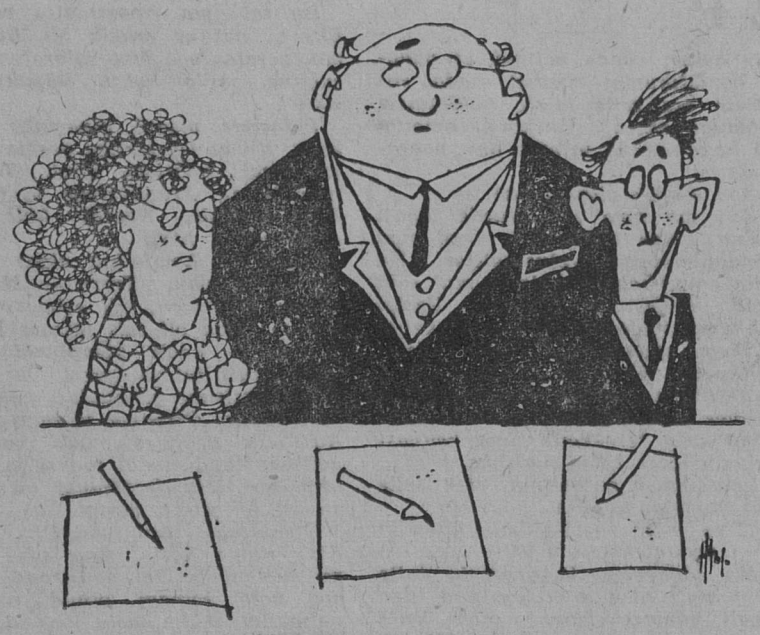
«Jah, nii see inimese elu on,» räägin naistele,, «aga öösel viskles valuga voodis, kui kramp kiskus jalgu. Mäletad, kui oigasid: Ai jumal-jumal-jumal!»

Miks isa seda ei mäleta. Temal on täpselt meeles. Ja oma kõikevõitva sõimiga hõikab ta üle laua:

«Oh so kurat jah, kui kiskus jalad kõveraks nagu piibuvarred!»

Ning sel hetkel võttis ta maailma sülle.

VOLDEMAR PANSO

Nüüd võib uus aasta tulla

H. Hiibus

Rabav reportaaž

Selgitavad märkused seletavad tumedaid mõtteid

KOZMA PRUTKOV

Sain ülesande teha uudne ja huvitav reportaaž hariliku teatrikülastajaga. Läksin seda harilikku teatrikülastajat otsima ja sattusin laste balletile «Põhjamaa unenägu».

Kõikjal aina lapsed. Lapsed üksi. Lapsed koos isade või emadega. Lõpuks jäi silm peatuma noormehel, kes tähelepanelikult luges kavalehte.

Pärast etendust läksin noormehe juurde ja palusin ta järgmiseks päevaks stuudiosse. Noormees puikles veidi, siis nõustus.

Olin oma avastusega väga rahul. Tundus, et olin leidnud just õige inimese, saan tõepoolest uudse ja värske reportaaži...

REPORTER: Kõigepealt, kuidas teile meeldis eilne etendus:

HARILIK TEATRIKÜLASTAJA: Tore etendus.

REPORTER: Mis te arvate, mida tahtis autor oma uue balletiga öelda?

HARILIK TEATRIKÜLASTAJA: Helilooja on tunduvalt rikastanud ja avardanud oma muusikalist keelt, rakendanud oma loomingus uusi teravaid ja kontrastseid meloodilis-harmoonilisi võtteid, mis võimaldavad tal ilmekalt iseloomustada balleti negatiivsete tegelaste kujusid?

REPORTER: Aga lähemalt?

HARILIK TEATRIKÜLASTAJA: Tuginedes just lastelauludele oma loomingus, otsustaski L. Auster oma vastses, sedapuhku lasteballetis kujutada lastemaailma, meie tänapäeva laste mõtteid ja unistusi, püüdes seejuures kaasaegse lastelaulu intonatsioone ulatuslikult ära kasutada muusikalis-dramaturgilise materjalina.

REPORTER: Mis te ütlete balleti sisust?

HARILIK TEATRIKÜLASTAJA: Selles balletis on fantastika ja muinasjutulisus antud läbi tänapäeva laste arusaama prisma muinasjutulisusest. Kasutades balleti peategelase tinglikku und, püüavad autorid tõestada, et meie päevil ei piisa kangelasteo kordasaatmiseks ainuüksi inimese auahnusest ja isiklikest omadustest, kui kangelasel ei ole tõelisi sõpru ja ta tegutseb kollektiivist lahus.

REPORTER: Mida olete näinud operettidest?

HARILIK TEATRIKÜLASTAJA: Suure huviga läksin vaatama Franz Lehari menukaimat operetti «Lõbus lesk», sest selle operetti muusikalise partituuri leheküljed otse sädelevad haaravast muusikast, libreto kerge dialoog ja erutav situatsioon ei tohiks olla piduriks ühelegi loova vaimuga teatrikunstnikule. Kasutanud leidlikult ja peene pariisliku elegantsiga kõiki selle žanri omapärasusi ning dramaturgilisi võimalusi, on autorid andnud huvitavale põhiideele sädeleva vaimukusega kirjutatud süžee, mille intriigiks on armastusteema.

REPORTER: Missugune moment teile kõige enam meeldis?

HARILIK TEATRIKÜLASTAJA: Kõige sügavama mulje jättis mulle see situatsioon, kus Hanna otsustab enne leppimist Danilot pisut proovida, sest paljudki leiavad nüüd tee oma südamega Hanna jalge ette, kuid avaldades siirast armastust, võib nende silmist ometigi lugeda palavamat iha tema miljonite järele.

REPORTER: Milline ooper viimaste aastate repertuaarist on teile kõige sügavama mulje jätnud?

HARILIK TEATRIKÜLASTAJA: Raske ütelda, aga väga meeldis Sergei Rahmaninovi «Francesca Da Rimini».

REPORTER: See on lavastuslikust küljest üks raskemaid oopereid; kuidas teater sellega teie arvates on toime tulnud?

HARILIK TEATRIKÜLASTAJA: Kui Dantel. vastavalt keskaja teaduse vääradele seisukohtadele, olid kaks keskkonda — põrgu ja maa — teineteisele vastandatud, siis teost kaasaegselt lahti mõtestades on lavastuses püütud vältida liigset fantastikat, rääkimata müstikast. Lavastuse eesmärgiks on võimalikult lakoonililselt, suure üldistusega näidata, õigemini luua visuaalne tunnetus inimese põrgulikust olukorrast keskajal, tekitada vaatajas inimarmastuse üks suuremaid emotsioone — kaastunne. Vaataja silme ette kerkib Dante põrguringe meenutav poodium, millele, ka füüsiliselt väljapääsmatus olukorras, on asetunud inimesed, kelle kaebed, lootusetud-valulised oiged, ei väljenda nilvõrd nende kehalisi piinu, kui meeleheiteni viidud hingelisi kannatusi, sügavalt purustatud tundeid.

REPORTER: Milliseid mõtteid see teos teis äratas?

HARILIK TEATRIKÜLASTAJA: Suure itaalia lauliku Dante Alighieri luuletöös «Jumalik komöödia» on allegoorilise tähenduse lahtimõtestajad leidnud kolm varjatud mõtet, mis saavad vaatajale selgeks etendust vaadates. Need on: 1) Dante kõlbelised vaated, 2) tema seisukohad tolleaegse Itaalia riikliku ja poliitilise olukorra kohta ja 3) lauliku enda hingeelu. Näiteks on poeet pimeda metsa all, kuhu Dante eksib, mõtelnud tolleaegse maailma, eriti Itaalia valitsusetaolekut. Lauliku sooviks oli, et Itaaliat kui ka teisi riike valitseks paavsti kõrval ka ilmalik valitseja, kes hoolitseks rahvaste rahu ja õigluse eest.

REPORTER: Kuidas meeldis teile lavakujundus?

HARILIK TEATRIKÜLASTAJA: Lavapiltides on ajastu miljöö antud mõtteliselt suure üldistusega. Nii põrgus kui ka maa peal valitseb inimeste sise- kui välisilmas põrgulik olukord.

REPORTER: Aga missuguse tundega te pärast sellist etendust lahkusite teatrist?

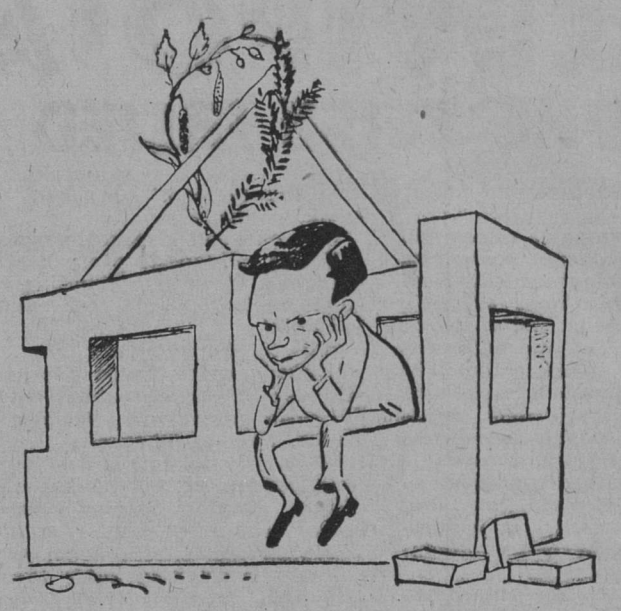
HARILIK TEATRIKÜLASTAJA: Inimesi hukka mõista, süüdistada on lihtne, kuid kui paljudel juhtumeil ei ole need õnnetud süüdi ise, vaid need, kes ligimese õnne, hinge või kogu elu purustamise hinnaga ostavad endale võimu, vara või teistele kuuluva koha elus.

* * *

Ma ei suutnud enam küsitlust jätkata, tänasin oma vestluskaaslast ja mul kulus tükk aega, et kuuldust toibuda. Vaevasin tükk aega pead selle kallal, kust küll võttis minu noor vestluskaaslane oma arusaamad ja hinnangud? Siis aga meenus mulle, et ta uuris tähelepanelikult kavalehte...

Reporter

VANA AASTA

Võhiku isetegevuslikke kriitilisi mõlgutusi kultuurialaste viljelemiste žanrikohaste põletavate päevaprobleemide ümber, eriti selle...

...selle pealkirja konstrueerimine vastavate oskussõnadega pani meil üle poole tunni aega nahka, ja jäi ikkagi veel pooleli! Sellises stiilis pole loota terve artikli valmimist enne 1963-ndat aastat, mis ajaks on ta juba kindlasti muutunud igandlike mõtete kandjaks. Las lõpetavad pealkirja need, kellel selleks olemas sobiv eriharidus, mina aga püüan pajatada, nagu nokk loodud.

Kõigepealt teeme põgusa ülevaate meie 1961. aastal ilmunud kirjandusest. Siin olgu kohe ära öeldud, et kuna meil ilmub raamatuid nagu Vändrast saelaudu, siis võhiku seisukohast oleks hea teoste pealkirjade kaudu anda mingi orienteeriv moodus, mis kohe selguse annab, milline teos on värske ja tänapäevane, milline tunamullune või veelgi vanem. Taolise klassifitseerimise tunnuseid leiame juba mõni aeg tagasi, mil tuuliste, tormiste ja teiste randade ning vete kaudu pealkirjastatud raamatud mahtusid peaaegu ühe aasta piiridesse. Ent see oli ikkagi õrn idu, mis lämbus teoste pealkirjade üldisse virvarri.

Käesolev 1961. aasta on ses suhtes kaugelt õnnelikum. Esineb nimelt kolm suuremat rubriiki või lahtrit, millesse mahub enamik kirjandusteoseid ühtsuse sildi all.

Esimene ja suurem lahter hõlmab geograafilisi ja kosmograafilisi mõisteid. Näiteks: A. Liivese «Siinpool horisonti», M. Raua «Suveöö ilmsi», R. Parve «Stella Polaris» (Põhjatäht), H. Jürissoni «Mägedes sünnivad pilved», O. Toominga «Kaksteistkümmend aastat», A. Saare «Kolmteistkümmend kuud» jne.

Lubab oletada, et kirjamehi on siin mõjutanud mingi nähtamatu tuumaosake, kas või nukleon, kuigi teosed ise on kõik enam-vähem korralikud puhtilukirjanduslikud asjad.

Järgmise, suuruse poolest teise lahtri moodustavad linnuriigist laenatud nimed; P. Kilgase «Öö-bik laulis koidikul», U. Lahe «Linnupesa teraskiivris» ja F. Kotta «Pääsukesed lendavad koju», kõige enam erutust tekitanud dramaatiline teos.

Nagu öeldud, pääsuke lendab koju. Õnn kaasa! Tahaks loota, et ta sealt varsti positiivsele kangelasele omase tugevdatud närvikavaga vidinal välja lendab.

«Linnulahtrisse» kuulub muidugi ka selline teos, nagu E. Ranneti «Hanedes». Autor, nähtavasti nördinuna, et katsed tõsise dramaatilise manitsemisega kunstnikke karjamajanduse abistamisele suunata ei andnud soovitud tulemusi, ähvardab uuel aastal välja tulla sarjava komöödiaga.

Loodetavasti ei mõista «Hanedes» Rannet enam nalja!

Käsitletavasse rubriiki tuleb arvata teatava tinglikkusega ka H. Kuusi lauluõpik «Häälekool», mille sisu õhutas meid inspiratsioonile uue kaanekujunduse loomiseks.

Kolmanda pealkirjade alajaotuse saame elutarbelisi esemeid ja objekte käsitlevatest teostest, nagu E. Tennovi «August Mõigu oma hobu», M. Sepingu «Heliseval sillal» ja V. Grossi «Müüa pooleliolev individuaalelamu», mis ei toonud autorile mitte ainult sarikapärga, vaid ka kive! Mis sa teed ära, kui meil leidub veel üksikuid negatiivseid kangelasi!

L. Prometi «Roosa kübar» ei leidnud üksmeelset tunnustust ainult erandjuhtumeil, nagu see selgub kõrvalolevalt pildilt:

«Kas teil on üks «Roosa kübar»?»

«Siin on raamatukiosk, kas te ei näe! Kübarakauplus on üle tänava — vaat' seal.»

Sellega oleme siis jõudnud oma 1961. aasta kirjandusliku ülevaatega lõpu lähistele. Isetegevuslikult võhikult esiotsa ehkem nõuda ei saa — pealegi, kus toimetus ei raatsi eraldada niipalju ruumifondi, kui oleks vaja!

Kuna nüüd kriitikaline komme ja traditsioon nõuab või eeldab, et me ka 1962. aastaks omapoolseid soove avaldaksime, siis — olgu see nii: loodame, et saabuv aasta kulgeb pealkirjade suhtes vähemalgi rohkem ühtset rada — ja nimelt põllumajanduslike terminite rada — nagu: lehm, siga, lammas jne. — igasugustes variantides.

Ja — mitte üksnes pealkirjades!

Ainult heinavälja süsteemi ei tasuks inimhingede inseneririhval

väga südamesse võtta. On karta, et kui mõni sellealane teos ilmub, ei kõla ta enam hoopiski mitte kaasaegselt.

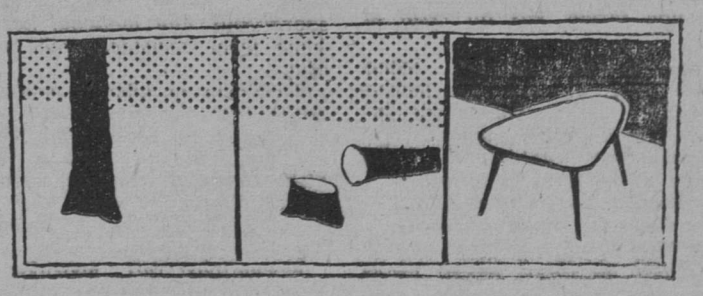
Selle aine on osavad agronoomid ta nina eest juba ammu ära näpsanud!

Aupaklikult Teie lihtne võhik

IHV SUMAK

Vaata, kui sümpaatsed lõpuvanad!... (Kaalios)

Moodne tööteemaline kolmikmaal

E. Piho

VIIMASEID MUIGEID

LOOTUSTANDVA REŽISSÖÖRI VANA AASTA EKSPLIKATSIOON UUE AASTA FILMILE

Seltsimehed kunstinõukogu liikmed! Stsenaarium, mille te pool aastat tagasi enam-vähem üksmeelselt heaks kiitsite, on küps väntamiseks.

Pärast mitu kuud kestnud pingelist loomingulist tööd on mul lõplikult valminud režissööri stsenaarium, mis, nagu väga tabavalt ütles minu abikaasa, on lihtsalt oivaline. Töös teose kallal juhindusin ainsast soovist: teha hüppeline etapp eesti filmikunstis. Koostöös autoriga paigutasime kõik põhilised stseenid ümber ja püüdsime sealjuures silmas pidada, et sündmuste loogiline käik võimalikult vähe kannataks.

Nagu teile teada, keeldus autor kaasautorlusest, seepärast olin ma sunnitud ise kaks stseeni juurde kirjutama. Kuna viimasel arutelul märkisid mitmed seltsimehed, et stsenaariumi tugevamaks küljeks on idee, siis püüdsin ideelist liini mõnevõrra vähendada, et luua igati terviklik filmiteos. Šablooni vältides ei alga ma filmi mitte lõpust ega ka algusest, vaid kusagilt — kust, ma veel ei tea.

Mida ma filmiga tahan ütelda? Ma tahan ütelda, et meie filmikunst on tõusuteel. Mida ma tahan näidata? Ma tahan näidata meie mitmepalgelist elu. Tahan näidata meie kaunist Lõuna-Eesti loodust. Selleks on planeeritud neli nädalat võtteid Moldaavias. Meri on meie uhkus — majesteetlik ja mässuline meri. Tormivõtted teeme Odessa kinostuudios.

Meie inimestele on omane ilutunne. Sellepärast peab ka film olema kõigepealt ilus. Et anda küllalt veenev pilt sovhoositöötaja nädalalõpust, valisime välja imposantse, seni veel kinolinal näitamata individuaalelamu ja veesuusad koos Finn-tüüpi jahiga.

Täiesti uudse võttena põimisin ma kalurikolhoosi lõikuspeole sisse jäärevüü, mis annab õige pildi meie kolhoosirahva esteetilisest rikkusest.

Uudse võttena tahan ma peategelase sisemaailma ilmekamaks edasiandmiseks kasutada eksperimentaalse meditsiinilise instituudi populaarteaduslikke võtteid ajupoolkerade tegevusest ja ajurakkude liikumisest elavas organismis.

Filmi tegevus toimub teatavasti kalurikolhoosis ja Kesk-Eesti sovhoosis ning on rikas huvitavatest ürgeesti kujudest. Seepärast on rollitäitjate valik väga raske ja vastutusrikas ülesanne. Vana põlise randlase osasse tuleb artist Žitomirist. Tema tütre, kes peab olema noor ja ilus, toome Riia operetiteatrist. Direktori poega Jaani mängib noor Sverdlovski draamateatri näitleja, kelle võimeid me veel ei tunne, kuid kellel on, nagu mulle öeldi, mõningaid eeldusi.

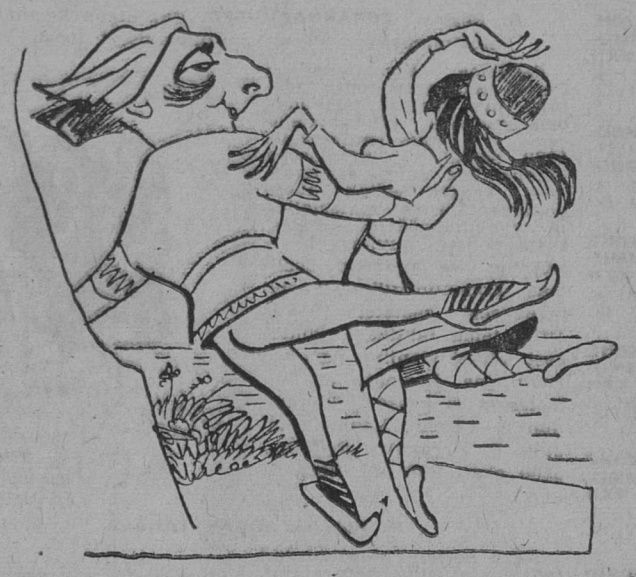
Mustlane on filmis episoodiline kuju. Selle osa peale võtame näitleja kohalikust isetegevuslikust teatrist. Parukaga petab ta täielikult vaataja ära.

Massi me saame Tallinna Draamateatrist ja Tartu «Vanemuisest», millised teatrid on küllaltki kõrgel professionaalsel tasemel.

Et maksimaalselt välja tuua kunstilist tõde ja olustikulist koloriiti, kutsusime filmi juurde esimeseks operaatoriks seltsimehe Alma-Atast. Teiseks režissööriks on minu kolleeg Leedust, keda ma juba palju aastaid tunnen kui head organisaatorit ja suurepärast käbemängijat.

Ma lõpetan ja soovin teile kõigile head vana aasta lõppu. Uuel aastal üllatame!

Kaarel Kilu

Meie rahvaeepose kangelase Kalevipoja kuju on muutumas järjest tänapäevasemaks — seda eriti balletis. Ainult kostüümid on tal veel liiga kalevipoeglikud. Ent, küllap ta ka need varsti seljast heidab.

R. Tiitus

TEADUSLIKUS KATSEMAJANDIS

«Tahate uusi maisisorte, aga sellele te ei mõtle, et teie kolhoosi mais varjab meie hübriididе eest päikese ära . . .»

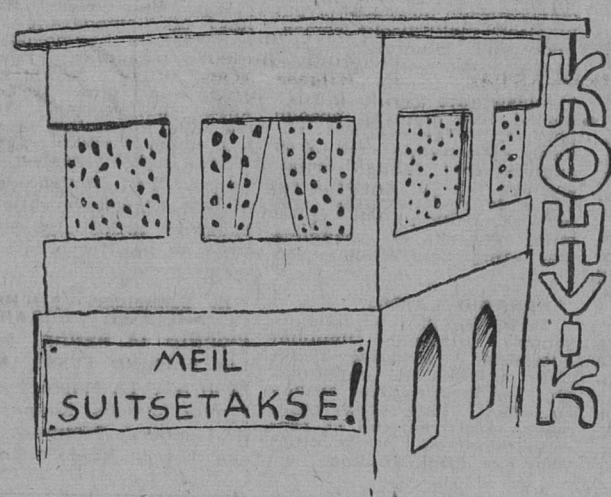
E. Piho

IKKA TÄPSELT, PRITSIMEHE-LIKULT

«Muidu oleks korras Palun ainult tuled kustutada.

H. Hiibus

Kui Niguliste kiriku torni otsa saab kohviku ehitamine teoks, siis arvame, et asuraiga kõrgusele vaatamata oleks vastava reklaamiga tälle publik garanteeritud. («Suitsetakse» — pole korrektorite viga) (Konjakit — ka vana-aasta õhtul — igale persoonile siiski ainult 1½ grammi — ja seda küllalt mõistetavatel põhjustel!)

R. Tiitus

«Käisin eile välismaa kunstniku kontserdil.»

«Noh, — kuidas oli kah?»

«Juba pileti saamine üksi oli omaette ooper!»

R. Tiitus

— Aga Viki, ma ütlesin sulle — lõpeta täna loeng varem: jõulujumalateenistus algab ju kell kaheksa.

H. Hiibus

Tuleviku poole — marss

(Algus 1. lk.)

valitakse pöördumiseks väga sageli just kunsti vorm. Küllap on sümptomaatiline seegi, et käesoleva aasta lõpul toimunud vabariigi noore kirjandusliku järelkasvu seminaril kõneldi palju uutest teedest ja tuultest kirjanduses. Noored otsivad oma teed, nad otsivad seda tänapäevast, ja on kindel, et nad selle leiavad, sest nad ise on ju selle aja loojad. Veelkordselt tõestub tees, et kunstilooja ei saa elust eemal ega kõrval seista. Ta on osake sellest. Valida jääb ainult, milline. Meie noored kirjanduse reamehed on valinud. Oleneb nüüd ainult nende tööst ja pingutusest, kui kaua läheb aega, kuni nad tunnustuse tärnid peale saavad.

Võib küsida, milleks rääkida noortest kirjandusse pürgijatest sellisel tähtsal hektel, kus üks jalg on alles vanas aastas, kuid teine on juba nüüdsama uude astumas. Võib küsida, ja saab ka vastata: sellepärast, et seegi on sümptomaatiline meie ajastule, mis sünnitab kosmoselendureid, inimesi uute palgejoontega, ja neid, kes hakkavad elama kommunismi ajal. Nagu töörindel ja teaduses on uus vahetus pidevalt valmis vastu võtma iga kohta, millel seisja väsib ja astub kõrvale, on samasugune uus vahetus kasvamas ka kirjanduses. See on loomulik.

Peatselt lõpetame me aasta, kus inimesest sai hiiglane, kus inimene sai tiivad. Kosmoselaevad andsid inimesele need tiivad ruumis, kommunismi ehitamise programm andis need tiivad ajas. Meie plaane on meie vastased alati pidanud ebareaalseteks. Meie aga oleme need alati ellu viinud. Me viime ellu ka praegused ja kõige suuremad.

Aastatel on ainult üks täiesti ühine joon: nad kõik lähevad mööda. Aga mõned aastad on nagu väärtuslikud inimesed: nad elavad edasi ka siis, kui neid enam ei ole.

Aasta tuhat üheksasada kuuskümmend üks jääb elama, nagu jääb stardipauk kajama kõrvus veel siiski, kui võistlejad kihutavad juba edasi mööda rada. Ta saadab ning innustab meid meie teel:

«Valmis olla!»
«Tähele panna!»
«1962!»

Heliloojate Liidus

Aasta lõpp on andnud meie heliloomingule lisa peamiselt vokaalteoste näol. Heliloojate Liidus on kuulatud 9 uut koorilaulu Tuudur Vettiku, Alfred Karindi, Veljo Tormise, Hillar Kareva, Juhan Tamvergi ja Arvo Ratassepa sulest. Neist Arvo Ratassepa neli meeskoorilaulu on kirjutatud «Kalevipoja» tekstidele.

Vanameister Mart Saarel on valminud neli soololaulu (rahvaluule ja E. Niidu sõnad). Saksa Demokraatliku Vabariigi luuletajate tekste on oma neljast laulust koosneva tsükli loomisel kasutanud Valter Ojakäär.

Kammerteostest on Heliloojate Liidus kuulatud Jaan Räätsa kontserti kammerorkestrile. Villem Reiman tutvustas uue soololaulu «Elu koidikul» (A. Sanga sõnad) kõrval ka oma keelpillikvartetti. Kolm klaveripala on kirjutanud Ester Mägi.

Suurematest helitöödest on veel tutvutud Harri Otsa balletisüidiga ning Edgar Arro muusikaga Huko Lumeti laulumängule «Metsa rüpes».

Peale selle on heliloojad loonud veel muusikat rahvapillidele (Ants Sõber), mudilastele (Hillar Kareva) ning muusikateoseid estraadižanris (Evald Vain, Hillar Kareva ja Rein Ploom).

*

Seoses eelseisva uute naiskoorilaulude kontsertvõistlusega valiti ühel Heliloojate Liidu töökoosolekul välja kontserdil ettekandele tulevad laulud. Need antakse õppimiseks pealinna naiskooridele.

*

Viimasel Heliloojate Liidu töökoosolekul esinesid loomingulise aruandega Raimond Lätte ja Lembit Veevo.

Felix Kotta

Vana-aasta vanavara

Laekast uuele aastale aktiga üle antud

Kägu muneb rästas haub —
igal linnul oma laul.

*

Kes oma silma tunnustaks,
kui oma äi saaks kuningaks.

*

Kellel pole villu vakas,
sellel vist on takud lakas.

*

Viskab villast leivaisa,
muiga vaikselt, ära kisa.

*

Joostes lühijalgne vale
jõuab tõele lähemale.

*

Oma luba, neli tuba —
aja üürnik kuuri juba!

*

Oma tuba — oma rubla:
pole rublat — pole tuba.

*

On kitsel isiklik «Moskvitš».
siis kärneriks on kuskil kits.

*

Hilja tööle vara voodi,
õigel ajal õllepoodi.

*

Kui ei ole joomaraha,
osta kukk ja müü ta maha.

*

Tööta jooma sa ei pea:
Leningradi kurke vea.

*

Taat tõi puid memm vorste
praeb,
noorus on üks ilus aeg.

*

Tal on sääred põlv ja puus,
muu ei paista: suits on suus.

*

Nagu töötad, nii saad palga,
külvad dogma — lõikad
malga.

*

Sul olgu pihus nui või nott,
ei seisa püsti tühi kott.

*

Kus ainult kiidab arvustus,
seal aeg võib nõuda
karvustust.

*

Üks pea on hea ja kaks on
hea,
kui teine pole kapsapea.

*

Pöa siga, lõhu lahtist ust
või kritiseeri kirjastust.

«Inglismaa terviseks!»

H. Hiibus

Õhtu kammermuusikaga

Kammerorkestri teine abonementkontsert 21. detsembril «Estonia» kontserdisaalis pakkus huvi kõigepealt sellega, et kavas oli kaks teost kaasaja autoreilt: prantsuse helilooja Francis Poulenc'i orelikontsert (solist Rolf Uusväli) ja Jaan Räätsa «Kontsert kammerorkestrile», mis on kirjutatud meie kammerorkestri jaoks.

Jaan Räätsa tunneme kui üht meie andekamat ja produktiivsemat helilooja, kelle teoste ümber aga sageli vaidlusi on tekkinud. «Kontsert kammerorkestrile» neid arvatavasti esile ei kutsu. See tore, elurõõmsalt mõjuv teos on terviklik, loogiliselt arendatud ja selge ning seetõttu kuulajaile arusaadav. Seda tõendas ka möödunud kontsert: publiku soovil tuli viimane osa kordamisele.

«Kontsert» koosneb viiest osast ja on vanaklassikalise kontserdi printsiibil üles ehitatud tempode vaheldumisele.

Esimene osa moodustab nagu sissejuhatuse tervele teosele ja on põhikarakterilt motoorne. Pulseeriv esimene teema annab, kui nii võib öelda, liikumise kätte, ning määrab kogu kontserdi hoogsa rühi ja optimistliku karakteri. Vastukaaluks esimesele teemale esineb siin oma iseloomult avar ja meloodiline teine teema.

Kaalukaim ja sisukaim on kontserdi teine osa. See on mõtlik, väga meloodiline ja tõuseb kulminatsioonis kuni dramatismini.

Kolmas osa, kolmeosalises vormis kirjutatud mõõdukas skertso, on võrreldes teiste osadega monotoonsem.

Tõsine ning väga lühike neljas osa moodustab õieti sissejuhatuse viimasele osale, mis otsekohe ilma vahepeatuseta järgneb.

Viies osa, rondo, on omapärase polüfooniaga kirjutatud lõbus, elurõõmus ja elujaatav muusika, mis kaasa kisub. Kontserdi terviklikkusele aitab kaasa esimese osa materjali sissetoomine enne lõppu: esimene teema säilitab endise kuju, kuid teine teema, mis esimeses osas esineb tšellode ja altide foonil, omandab viimase osa polüfoonilises koes omapärase harmoniseeringu.

Dirigent Neeme Järvi juhatas kontserti hea arusaamise ja suure temperamendiga, mistõttu ettekanne oli orkestri õnnestunumaid saavutusi sel õhtul.

F. Poulenc'i 1938. a. kirjutatud orelikontsert on huvitav teos. Nagu sageli, nii ka siin oskab Poulenc tabada ja ühtseks tervikuks sulatada väga mitmekesiseid sugemeid ja intonatsioone ning iseenesest küllaltki kirevale materjalile anda nii vaimuka käsitluse, et raske on sellele oma kaasaelamist keelata. Säravale orelipartiile on vastandatud aktiivne orkester, instrumentide käsitlemine on osav ja leidlik, kõlavus huvitav. Tuleb tähendada, et orel koos keelpillidega annab suurepärase kombinatsiooni. Andekas organist Rolf Uusväli esitas orelipartii hoogsalt ja värvikalt. Neeme Järvi hoolitses tarviliku tasakaalu eest oreli ja orkestri vahel. Tundub vaid, et pisut suurendatud orkester tuleks seliele teosele kasuks.

Bachi Brandenburgi kontsert nr. 2 esitusest õnnestus kõige paremini teine osa — Andante (solistid: A. Aksel — flööt, H. Värv — oboe, M. Talvik — viiul). Teised osad vajavad veel viimistlemist.

Händeli Concerto grosso op. 6 nr. 5 hea esitus oleks veelgi võitnud, kui esimene osa, Larghetto assai, oleks olnud rühikam, kolmas osa, Presto, aga tulisem ja särtsakam. Peetakse ju kolmandat osa hilisemate skertsode eelkäijaks. Meeldiv oli neljanda osa, Grave (solistid: J. Šagal — viiul, E. Laansoo — viiul, K. Vihermäe — tšello) esitus. Koosmänguliselt üks parimaid palu sel õhtul oli viienda osa Allegro.

Aurora Semper

* UUSI RAAMATUID *

G. I. Voronov. KÕNE NÕUKOGUDE LIIDU KOMMUNISTLIKU PARTEI XXII KONGRESSIL. 19. okt. 1961. a. Trükitud 6000 eks. 20 lk. Hind 2 kop.

A. I. Mikojan. KÕNE NÕUKOGUDE LIIDU KOMMUNISTLIKU PARTEI XXII KONGRESSIL. 20. okt. 1961. a. Trükitud 6000 eks. 24 lk. Hind 2 kop.

N. M. Švernik. KÕNE NÕUKOGUDE LIIDU KOMMUNISTLIKU PARTEI XXII KONGRESSIL. 24. okt. 1961. a. Trükitud 6000 eks. 16 lk. Hind 2 kop.

V. P. Mžavanadze. KÕNE NÕUKOGUDE LIIDU KOMMUNISTLIKU PARTEI XXII KONGRESSIL. 19. okt. 1961. a. Trükitud 6000 eks. 12 lk. Hind 2 kop.

A. N. Kossõgin. KÕNE NÕUKOGUDE LIIDU KOMMUNISTLIKU PARTEI XXII KONGRESSIL. 19. okt. 1961. Trükitud 6000 eks. 12 lk. Hind 2 kop.

METOODILISI NÕUANDEID NLKP XXII KONGRESSI MATERJALIDE TUNDMAÕPPIMISEKS. (Parteiharidussüsteemile). Sisaldab kolm teemat: «NLKP XXII kongressi kui kommunismiehitajate kongressi ajaloolise tähtsus», «Kapitalismilt kommunismile üleminek on inimkonna arenemistee» ja «Kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomine on partei ja nõukogude rahva peamine majanduslik ülesanne». Trükitud 5000 eks. 68 lk. Hind 10 kop.

NLKP XXII KONGRESSI MATERJALIDE TUNDMAÕPPIMISE PROGRAMM (linnades asuvatele algastme majanduskoolidele ja ringidele). Trükitud 500 eks. 20 lk. Hind 3 kop.

ARSTITEADUSLIKKE TÖID IV.
Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised. Vihik nr. 112.
Kogumikus on toodud kuuskümmend TR Ülikooli Arstiteaduskonna 1961. a. teaduslikul konverentsil esitatud ettekannet. Jaotatud alade järgi: «Uusi diagnoosi- ja ravimeetodeid», «Vereringeelundite füsioloogiast» ja patoloogiast», «Allergilistest haigestumistest», «Kudede kasvu patoloogiast», «Sünnitusabi ja günekoloogia küsimusi», «Ravimite tootmine ja analüüs», «Teooria ja praktika meditsiinis» ja «Võitluses infektsiooniga». Vene-, saksa-, inglis- ja prantsuskeelsete resümeedega. Trükitud 500 eks. 244 lk. Hind 1.07 rbl.

O. Linask. TERAVILJAKUIVATITE MEHHANISEERIMISE KOGEMUSI. Kaas. E. Talilt. Trükitud 1000 eks. 24 lk. Hind 4 kop.

P. Lepasalu. RÕUGE SOVHOOSI NUUMSIGALA MEHHANISEERIMISE KOGEMUSI. E. Tali kaas. Trükitud 3000 eks. 40 lk. Hind 7 kop.

G. Karu. ELEKTROTEHNIKA PRAKTIKUM KESKKOOLIS. Põltsamaa Keskkooli töökogemusi. Trükitud 3000 eks. 120 lk. Hind 31 kop.

JUHEND RIIGIPANGA KONTROLLI KORRA KOHTA TÖÖTASUFONDIDE KULUTAMISE ÜLE Nr. 24. 18. juunil 1960. NSV Liidu Riigipanga toimetis. Tölk. K. Johanson. Trükitud 1700 eks. 44 lk. Hind 10 kop.

O. Rästas. PÕRANDAALUSED. Üks etapp Eestimaa Kommunistliku Partei põrandaalusest tööst.

Eestimaa Kommunistliku Partei omaaegne juhtiv töötaja Otto Rästas pühendas oma raamatu «Põrandaalused», mis ilmus Leningradis 1932. aastal, V. Kingissepa kümnendale surma-aastapäevale. Teoses esitab autor dokumentaalsete materjalide ja revolutsionääride mälestuste põhjal huvitavaid ja väärtuslikke andmeid Eestimaa Kommunistliku Partei tegevusest aastatel 1918—1922, tema taktikast, võitlusest väikekodanlike parteide vastu jne. Raamatu on toimetanud ja eessõna kirjutanud A. Lebbin. Kaanekujundus H. Arrakult. Trükitud 5000 eks. 208 lk. Hind 41 kop.

B. Polevoi. SÜGAV TAGALA.

Nagu Boriss Polevoi tuntud teoste «Jutustus tõelisest inimesest» ja «Meie — nõukogude inimesed» on ka tema «Sügava tagala» kangelasteks tõeliselt tublid ja vaprad nõukogude inimesed, kes on võimelised ületama äärmiselt suuri raskusi. Kirjeldades vana tekstiilitöölise Stepan Kalinini suure perekonna käekäiku, annab kirjanik lugejale võimaluse jälgida paljusid saatusi. Kõige enam on romaanis tähelepanu pühendatud tekstiilitööliste elu kirjeldamisele äsja fašistlikust okupatsioonist vabastatud Verhnevolžskis, mis sõjatules raskelt kannatanud linnast muutub sügavaks tagalaks ning saab jälle üle kogu maa tuntud tööstuskeskuseks. Kirjanikku paelub kõigepealt nõukogude inimeste kangelaslikkuse ja selle põhjuste avamine. Erilise armastusega joonistab ta «Sügavas tagalas» just naistööliste kujusid — olid ju naised nii aegadel kõige suurema vaeva nägijad. Romaani peakangelane Anna Kalinina on avara südamega inimene, hea organiseerimisandega, tundlik kaaslaste murede suhtes, visa töös — tõeline inimene. Kalininite perekond kehastab nõukogude tööliskassi parimaid jooni ning selle perekonna liikmete kaudu näidatakse mitmekülgselt meie rahva elu raskeil sõja-aastail. Tõlkinud P. Maidre, värsid tõlkinud R. Paavel. Kunstiliselt kujundanud U. Külv. Trükitud 16 000 eks. 592 lk. Hind 1.09 rbl.

Graham Greene. MEIE MEES HAVANNAS.
«Loomingu» Raamatukogu» nr. 49—51 (213—215).

Jutustuse aluseks on võetud anekdootiline lugu sellest, kuidas Briti salaluure värbab oma teenistusse tagasihoidliku tolmuimejate firma esindaja ja kuidas too veab ninapidi oma Londoni ülemusi. Jutustus muutub märkamatult teravaks ja aktuaalseks poliitiliseks romaaniks, mis puudutab kõiki kaasaja põletavaid päevaküsimusi. G. Greeni romaani tegelaste ette kerkivad küsimused, mis piinavad praegu paljusid Lääne maailma inimesi: «Missugune tee, missugune koht valida võitluses hea ja kurja, progressiivse ja reaktsioonilise vahel?» Kirjanik näitab, kuigi mitte otseselt, et igasugune «moraalne neutraliteet» on võimatu. Romaani kangelane Wormold on teose lõpus teine inimene, teda on puudutanud võitlusleek, ta silmad on avanenud inimeste suhtes, kes oma alatuid tehinguid katavad «demokraatia» ja muude taoliste sõnadega. Jutustus «Meie mees Havannas» on omapärane segu lüürikast ja huumorist, farsist ja traagikast. Peategelaste käitumise kaudu annab autor edasi oma siirad ja ausad mõtted, mida diktteerib talle humanism ja vastikus imperialistliku vägivalla vastu. Inglise keelest tõlkinud L. Meri. Ajalehtede-Ajakirjade Kirjastuse väljaanne. Trükitud 18 000 eks. 208 lk. Hind 30 kop.

ARKADIO LAIGO.
Tartu Riikliku Kunstimuuseumi väljaandel ilmunud autorileht fašistide poolt 1944. a. hukatud kunstniku elu- ja loomingutee tutvustamiseks. Venekeelse resümeega. Illustreeritud 11 reproduktsiooniga. Trükitud 1000 eks. Hind 10 kop.

H. Schneider. KOLHOOSIDEVAHELISED ORGANISATSIOONID JA NENDE ÕIGUSLIK SEISUND EESTI NSV-S. Eesti NSV TA Majanduse Instituudi toimetis. Kaanejoonis: H. Lemberg. Trükitud 2000 eks. 124 lk. Hind 50 kop.

«LOOMING» nr. 12.
Detsembrinumber alustab oma veerge Aimée ja Vladimir Beekmani kolmevaatuselise draamaga «Kohus tuleb». Ilukirjandusest antakse veel lõpupeatükid O. Toominga romaani «Kaksteist aastat» esimesest osast ja Arvo Valtoniit looke «Taskunuga». Rein Vellend jagab suvemuljeid tublit tööelu elavatest kolhoosiküladest Harju rajoonis, Debora Vaarandi aga meenutab hiljuti Belgias veedetud päevi, vestleb Knokkes toimunud V rahvusvahelisest luulefestivalist. Värssides kõnelevad lugejatega seekord Paul Haavaoks («Hiiglaste hommik», «Labidas» ja «Kohtumine esimese armastusega»), ja Valeeria Villandi «Kui südames oli pühapäev» ja «Saab seeme mullas jõudu»). Artiklite lehekülgedel leiame L. Stolovitši «Ilu loomise programmi», milles autor esitab mõningaid mõtteid ja kaalutlusi, mida partei programm esteetika vaatevinklist lugemisel sisendas. Teiseks on E. Nirgi ««Kalevipoja» osast eesti kirjanduse arengus». Kriitika valdkonnas kõneleb A. Eelmäe A. Jakobsoni jutustuste valimikust «Hilinenud söömaaeg» ning V. Adams luule tõlkimisest ja «Kobsaarii» tõlkest. 160 lk. Hind 50 kop.

EESTI NSV TEATRIBIBLIOGRAAFIA 1960.
Väljaandes esitatud materjal on jagatud 13 liiki: «Teatrialased üldküsimused», «Eesti NSV kutselised teatrid», «Isetegevuslik lavakunst», «Televisioonilavastused», «Raadiokuuldemängud», «Estraad», «Eesti kunstilised filmid», «Õppeasutused ja stuudiod», «Dramaturgia ja kirjandus», «Personaalia», «Eesti NSV teatriajalugu», «Teatrialased sidemed vennasvabariikide ja välismaaga» ja «Kirjandust teiste teatrite kohta». Koostanud H. Einas. Eesti NSV Teatriühingu väljaanne. Trükitud 1000 eks. 72 lk. Tasuta.

«NOORUS» nr. 12.
Sisaldab Epp Kaidult kirjutise «Kutse loovale tööle», lehekülgi J. Eilarti Siberi ja Altai päevikust, L. Borissovi jutukese Šaljapinist — «Nali», S. Naumovi novelli geoloogide töömailt «Järsak» jm. Numbris on avaldatud veel Karl Marxi nimelise Leipzigi ülikooli õppejõu Eberhard Brüningi mõtteid Ameerika Ühendriikide noorema kirjanike-põlvkonna (nn. «löödud põlvkond», «beatnikud») kohta. Kirjutises analüüsib autor peamiselt Lawrence Liptoni 1960. a. ilmunud teost «Pühad metslased», mis seab endale eesmärgiks selgitada ja õigustada selle kirjanikegrupi loomingut. 45 lk. Hind 30 kop.

«TEHNIKA JA TOOTMINE» NR. 12. Detsember 1961. 48 lk. Hind 40 kop.

«ARTIKLITE JA RETSENSIOONIDE KROONIKA» NR. 5. Mai 1961. 152 lk. Hind 54 kop.

«KINO» nr. 23 Kõneleb kunstilistest filmidest «Lõbunaine» (A. Dovženko nim. Filmistuudio), «Laul kutsub» («Kazahhfilm»), «Tjan-Šani neiu» («Kirgizfilm»), «Alba Regia» (Ungari), «Darclee» (Rumeenia), «Seilergasse, 8» (SDV) jt. 16 lk. Hind 7 kop.

Meie külalisi

Kahel õhtul laulis Tallinnas Kuuba neegerlaulja Bola de Nieve. Meie muusikasõbrad kuulsid tema esituses Ladina-Ameerika, Kuuba, inglise, itaalia ja teiste rahvaste laule.

Teatrites

V. KINGISSEPA NIM. TRA DRAAMATEATER

Reedel, 29. XII kl. 19 **«Siinpool horisonti»**; laupäeval, 30, XII kl. 19 **«Rist ja roos»** (esietendus), pühapäeval, 31. XII kl. 12 **«Kevade»** (õpilastele), kl. 19 **«Suveöö ilmsi»**; esmaspäeval, 1. I kl. 19 **«Rist ja roos»** (esietendushindadega); kolmapäeval, 3. I kl. 12 **«Nukitsamees»**, kl. 19 **«Suveöö ilmsi»**; neljapäeval, 4. I kl. 12 **«Kevade»** (õpilastele), kl. 19 **«Poeg»**; reedel, 5. I kl. 12 **«Siinpool horisonti»** (õpilastele), kl. 19 **«Suvi»**; laupäeval, 6. I kl. 12 **«Kevade»** (õpilastele), kl. 19 **«Rist ja roos»**; pühapäeval, 7. I kl. 12 **«Nukitsamees»**, kl. 19 200. korda **«Kevade»** O. Lutsu 75. sünniaastapäeva tähistamiseks;

RAT «ESTONIA»

Reedel, 29. XII kl. 19 **«Stella Polaris»**; laupäeval, 30. XII kl. 19 **«Mozart ja Salieri»** ja **«Jolanthe»** (esietendus); pühapäeval, 31. XII kl. 12 **«Chopiniana»**, **«Boleero»** ja **«Straussiana»** (õpilasetendus), kl. 19 **«Mariza»**; esmaspäeval, 1. I kl. 19 **«Valge akaatsia»**; kolmapäeval, 3. I kl. 19 **«Mozart ja Salieri»** ja **«Jolanthe»**; neljapäeval, 4. I kl. 12 **«Põhjamaa unenägu»** (õpilasetendus), kl. 19 **«Stella Polaris»**, reedel, 5. I kl. 12 **«Lembitu»** (õpilasetendus), kl. 19 **«Kalevipoeg»**; laupäeval, 6. I kl. 19 **«Valge akaatsia»**; pühapäeval, 7. I kl. 12 **«Tuled kodusadamas»** (õpilasetendus), kl. 19 **«Lembitu»**.

RT «VANEMUINE»

Reedel, 29. XII kl. 19 **«Ookean»**; laupäeval, 30. XII kl. 19 **«Traviata»**; pühapäeval, 31. XII kl. 12 **«Kratt»**, kl. 19 **«Ainult unistus»**; esmaspäeval, 1. I kl. 19 **«Mehe küljeluu»**; kolmapäeval, 3. I kl. 19 **«Kratt»**; neljapäeval, 4. I kl. 19 **«Ookean»**, reedel, 5. I kl. 19 **«Aida»**; laupäeval, 6. I kl. 19 **«Peer Gynt»**; pühapäeval, 7. I kl. 12 **«Laanelill»**, kl. 19 **«Ta oli neljas»** (esietendus); esmaspäeval, 8. I kl. 19 **«Näkineid»**.

RIIKLIK VENE DRAAMATEATER

Laupäeval, 30. XII kl. 19 **«Orfeus läheb põrgusse»** (lastele alla 16 a. keelatud); pühapäeval, 31. XII kl. 12 **«Tomi suur süda»**, kl. 19 **«Poeg»**; esmaspäeval, 1. I kl. 12 **«Tomi suur süda»**, kl. 19 **«Orfeus läheb põrgusse»**; teisipäeval, 2. I kl. 12 ja kl. 15 **«Tomi suur süda»**; kolmapäeval, 3. I kl. 12 **«Tomi suur süda»**, kl. 19 **«Poeg»**; neljapäeval, 4. I kl. 12 **«Tomi suur süda»**, kl. 19 **«Ookean»**; reedel, 5. I kl. 12 **«Tomi suur süda»**; laupäeval, 6. I kl. 12 **«Tomi suur süda»**, kl. 19 **«Orfeus läheb põrgusse»**; pühapäeval, 7. I kl. 12 **«Tomi suur süda»**, kl. 19 **«Elu teed»**.

TÄNUAVALDUSI

Tänan südamest kõiki, kes mind juubelipäeval õnnitlesid.

Aino Liimand-Bach

Tänan südamest Eesti NSV Kunstide Valitsust, RAT «Estonia» ja TRA Draamateatri kollektiivi, Eesti NSV Teatriühingut, Kultuuriala Töötajate Ametiühingu Eesti Vabariiklikku Komiteed, Vabariiklikku Sõjaväe Šefluskomisjoni ja teisi asutusi ning kõiki isikuid, kes mind minu juubelipäeval aukirjade, kingituste, lillede ja tervituste ga austasid.

Johannes Kaal

Filatelistidele

Käesoleva aasta detsembris Moskvas peetud V ülemaailmse ametiühingute kongressi puhul väljalastud postmarkide sarjas lisandus kahele varem ilmunud margile veel neli. Ühel 2-kopikasel on kongressi embleem ja Spasski torn, teisel 2-kopikasel ja 6-kopikasel ahelad purustanud neeger ja loosung «Maha kolonialism!», 4-kopikasel hoiavad valge, kollane ja must käsi üleval maakera.

Noortele kommunismi löökehituste rajajatele on pühendatud kaks postmarki: 3-kopikasel monteerivad noored elektri kõrgepingeliini, 4-kopikasel on keevitajad keemiatehase ehitustööl.

Nõukogude Liidu Konstitutsiooni 25. aastapäevaks ilmunud 4-kopikasel margil on tõusva päikese ja tööstusehituste taustal sirpi ja vasarat hoidvad käed.

Autonoomsete vabariikide pealinnade sarjas ilmus 4-kopikane mark Baškiiri ANSV pealinna Ufaa Lenini tänava vaatega.

ESPERANTO UUDISEID

● *1927. a. peale töötab Viinis rahvusvaheline esperantomuuseum. Käesoleval aastal asutati Szegedis Ungari esperantomuuseum, mis on esimene rahvuslik esperantomuuseum.*

TANTSUSAMMUL

Meie rahvatantsijate kunstilise taseme tõusust kõneles järjekordne kontsert RAT «Estonia» teatrisaalis. Seda, kuidas väike kollektiiv võib hea organiseerimise juures koos teiste isetegevusrühmadega anda õhtut täitva kontserdi, näitas Tallinna Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu rahvatantsijate esinemine. Ei ole lihtne ette valmistada kontserdiks kava, kus peamine raskus lasub just tantsijatel. Ja kui me tihti räägime, et laulukoorid esinevad oma aruandekontsertidega, siis võime ka kõnesoleva tantsukollektiivi 10. tegevusaasta tähistamise kontserti nimetada aruandekontserdiks. Ka seekordne esinemine näitas, et seda kollektiivi võime õigusega lugeda vabariigi parimate hulka ja selle hea esinemine Moskvas Kremli teatris ei olnud juhuslik. Pika ja süstemaatilise tööga on jõutud tantsumeisterlikkuseni Naima Kasaku ja praeguse juhi Ilma Adamsoni juhendamisel. Juba repertuaar kõneleb sellest, et kollektiivi võimed on väga suured. Sujuvalt ja hea väljendusega esitati vene neidude tants. Hoogsalt ja vallatlevalt aga valgevene polka. Muheda ja õpetlikuna nägime Heinz Jaksmani leedu tantsus «Kukk». Lasterühma poiste esituses tekitas aga «Konnatants» saalis rõõmsa elevuse ja poiste tõsine huvi tantsimise vastu haaras ka vaatajat.

Õhtu üldiselt heale õnnestumisele aitas kaasa Hannes Keldri lavastuslik lahendus, mis liitis tantsukollektiivi Tuletõrjeühingu puhkpilli ja segakooriga. Ja kuigi üldproove oli vähe, nägime ka külaliskollektiive, Eesti NSV teenelist segakoori «Koit», ETKVL-i tublit meesansamblit ja Kutsehariduse Peavalitsuse isetegevuslasi ühtses peres. Selles peres oli tunda, et iga üksik esineja andis oma parima. Lavastuse teises osas «Lõikuspidu» võisimegi näha, kuidas osatäitjate siiras püüd andis kogu õhtule elurõõmsa ja noorusliku ilme.

Aleksander Eiche

«ESTONIA» KONTSERDISAAL

Laupäeval, 30. XII kl. 19.30 RMN meeskoori kontsert. Juhatab A. Ratassepp; pühapäeval, 31. XII kl. 19 vana-aasta kontsert. Kaastegevad raadio ja filharmoonia estraadiorkestrid; esmaspäeval, 1. I kl. 19.30 vana-aasta kontserdi kordamine; 1. kuni 5. I kl. 16 laste näärikontserdid; neljapäeval, 4. I kl. 19.30 Ada Jõe klaveriõhtu.

ARVUKALE OSTJASKONNALE
soovib
head uut aastat
RV raamatukauplus
„RAHVA RAAMAT"

Toimetaja asetäitja L. Tigane

Toimetuse kolleegium: L. Auster, I. Hering, M. Port, A. Päiel, L. Remmelgas, A. Saar, A. Tamm, L. Tigane, P. Uusman, D. Vaarandi, J. Vares.

Toimetus: Tallinn, Pikk t. 54, postkast 388. Toimetuse telefonid: toimetaja ja toimetaja asetäitja 467-03, vastutav sekretär ja muusikaosakond 432-46, kirjandus-, teatri- ja kultuuritöö osakond 489-05, kunstiosakond 414-16. «Sirp ja Vasar» ilmub kord nädalas. Tellimishind kolmeks kuuks 60 kop. Üksiknumbri hind 5 kop. Väljaandja: Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Kirjastuste ja Poligraafiatööstuse Peavalitsuse Ajalehtede-Ajakirjade Kirjastus: Tallinn, Ratasepa t. 2.

«Сирп я Васар» («Серп и молот»). Таллин, орган Министерства культуры Эстонской ССР Союза писателей Эстонской ССР, Союза художников Эстонской ССР и Союза композиторов Эстонской ССР.

MB-08283 Trükikoda «Punane Täht», Tallinn, Pikk t. 54/58 Tellimuse nr. 2420